

Ämnesprov, läsår 2017/2018

Samhällskunskap

Bedömningsanvisningar

Årskurs

9

Kontaktuppgifter

Frågor om utformningen av och innehållet i provet i samhällskunskap i årskurs 9 kan ställas till Institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet på följande e-postadress:

npsh9@ped.gu.se

Nationella prov samhällskunskap
IPS
Göteborgs universitet
Box 300
40530 Göteborg

Frågor om provets genomförande kan ställas till Skolverket på e-postadressen:

nationellaprov@skolverket.se

Nationella prov
Skolverket
10620 Stockholm

Frågor om beställningar och utskick av provmaterialet kan ställas till tryckeriet:

Exakta Print
tfn: 040-685 51 10
np.bestallning@exakta.se

Innehåll

Inledning	4
Läsanvisning	4
1. Allmän information om bedömningen och betygssättningen av provet	5
Organisation av bedömningen på skolan	5
Delprovets utgångspunkter	5
Sammanställning av elevresultat	8
2. Bedömningsanvisningar	10
Läsanvisning	10
A1 Sveriges politiska system	11
A2 Ett demokratiskt samhälle	12
A3 Juridiska begrepp	15
A4 Demokratiska beslut	16
A5 Folkomröstningar i Sverige	18
A6 Politiska begrepp	19
A7 Sveriges befolkning ökar	20
A8 BNP och HDI	22
A9 Pengar till bistånd	23
A10 Rätt till advokat	25
A11 Mediabegrepp	28
A12 Sociala medier	29
B1 Styrelseskick	32
B2 Demokratiskt styre	33
B3 Fri media i en demokrati	36
B4 Ryktesspridning på internet	38
B5 När ett brott har begåtts	40
B6 Vilket begrepp skall bort?	41
B7 Ekonomiska begrepp	42
B8 De ekonomiska klyftorna ökar	43
B9 Konsumera mera?	45
B10 Välfärdsstrukturer	47
B11 Påståenden om samhällsfrågor	48
B12 Unga arbetslösa	49
3. Instruktioner för sammanställning till ett provbetyg	52
Sammanvägning till ett provbetyg i samband med provet i samhällskunskap för årskurs 9	52
Instruktioner för inrapportering av provresultat	55
4. Kopieringsunderlag och webbmateriale	58
Övrigt webbmateriale	58
Formulär för sammanställning av elevresultat	59
Information angående inskickande av kopierade elevlösningar	60

Inledning

På uppdrag av regeringen ansvarar Skolverket för samtliga nationella prov. Syftet med de nationella proven är i huvudsak att

- stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning
- ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå.

De nationella proven kan också bidra till

- att konkretisera kurs- och ämnesplanerna
- en ökad måluppfyllelse för eleverna.

Det är rektorn som ansvarar för organisationen omkring provet på skolan och för att leda och fördela arbetet.

Läsanvisning

Det här häftet ska användas vid bedömningen av det nationella provet i samhällskunskap i årskurs 9. Häftet består av 4 kapitel. Inledningsvis finns information om bedömningen av provet (kapitel 1). Sedan följer anvisningar för att bedöma samtliga delprov (kapitel 2). Därefter finns ett kapitel med instruktioner för sammanvägningen till ett provbetyg (kapitel 3). Det avslutande kapitlet innehåller kopieringsunderlag och webbmaterial (kapitel 4).

1. Allmän information om bedömningen och betygssättningen av provet

Bedömningen av provet sker utifrån det röda häftet Bedömningsanvisningar. Dessa anvisningar utgår från grundskolans kursplan och kunskapskrav i ämnet samhällskunskap. Bedömningsanvisningarna för de båda delproven bygger på principen att eleven samlar belägg genom att det i elevsvaren återfinns exempel på de bedömningsaspekter som gäller för uppgiften. Elevsvaren kan då visa belägg för de olika nivåerna E, C och A. Ett elevsvar kan inte få "minuspoäng" om det innehåller fel eller brister utan det är endast de kvaliteter som efterfrågas och som återfinns i elevsvaren som ger belägg. På det nationella provet i samhällskunskap i årskurs 9 sätts inga provbetyg på de enskilda delproven. Provbetyget bygger på elevens sammanlagda resultat på både delprov A och delprov B. För sammanställning av elevresultat och uträkning av provbetyg används formulär för sammanställning av elevresultat som finns som kopieringsunderlag näst sist i detta häfte (kopieringsunderlag 1).

Organisation av bedömningen på skolan

Det är rektorn som ansvarar för organisationen omkring provet på skolan och för att leda och fördela arbetet. För att skapa goda förutsättningar för en likvärdig och rättvis bedömning av provet kan man arbeta med sambedömning. Detta innebär att lärare tillsammans diskuterar och bedömer elevprestationer utifrån bedömningsanvisningarna. Sambedömning kan organiseras på olika sätt, till exempel genom att lärare bedömer elevers prestationer tillsammans eller genom att de diskuterar bedömningen gemensamt i efterhand. Sambedömning kan, förutom att bidra till likvärdighet, också utveckla lärares bedömarkompetens. Det finns även möjlighet att lärare byter prov med varandra och bedömer andra än sina egna elevers prestationer.

Delprovets utgångspunkter

Tillsammans prövar delprov A och delprov B tre av de sex delarna av kunskapskraven som kunskapskraven i samhällskunskap är uppbyggda av. Nedan återfinns de sex delarna av kunskapskraven. Värdeorden som visar progressionen mellan de olika nivåerna har ersatts med /.../. Den fjärde delen av kunskapskraven saknar progression.

Första delen av kunskapskraven

Eleven har /.../ kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då /.../ samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett /.../ fungerande sätt.

Andra delen av kunskapskraven

Eleven kan föra /.../ resonemang om hur individer och samhällen påverkas av och påverkar varandra och beskriver då /.../ samband mellan olika faktorer som har betydelse för individers möjligheter att påverka sin egen och andras livssituation.

Tredje delen av kunskapskraven

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då /.../ samband med /.../ underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med /.../ resonemang och /.../ underbyggda argument och kan då i /.../ utsträckning växla mellan olika perspektiv.

Fjärde delen av kunskapskraven

Eleven redogör för de mänskliga rättigheternas innebörd och betydelse och ger exempel på hur de kränks och främjas i olika delar av världen. Dessutom kan eleven redogöra för de nationella minoriteterna och deras särställning och rättigheter.

Femte delen av kunskapskraven

Eleven har /.../ kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra /.../ resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter, samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande.

Sjätte delen av kunskapskraven

Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett /.../ fungerande sätt och för /.../ underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Ämnesprovet i samhällskunskap årskurs 9 2018 avser att pröva elevernas kunskaper mot första, tredje och femte delen av kunskapskraven. Innehållet är spritt över det centrala innehållet. Inget enskilt ämnesprov kommer att pröva alla delar, men över tid avser ämnesprovet i samhällskunskap att pröva alla. För att kunna uttala sig om elevernas kunskaper inom de delar som ämnesprovet är avsett att pröva, måste man ha ett större antal uppgifter på liknande områden. Det behövs således ett antal uppgifter av olika format inom samma område.

Bedömning av slutna och öppna uppgifter

Uppgifterna i provet består huvudsakligen av två uppgiftstyper: uppgifter med slutna svarsformat som eleverna besvarar genom att till exempel kryssa i en ruta och uppgifter med öppna svarsformat som eleverna besvarar med en egen text. I anslutning till de slutna svarsformaten anges de rätta svaren i bedömningsanvisningarna till respektive uppgift. I anslutning till de öppna uppgifterna anges i bedömningsanvisningarna ett antal aspekter som bedömningen ska utgå från. Bedömningsaspekterna sammanfattar vad läraren ska fästa avseende vid i bedömningen av respektive uppgift.

Återkommande bedömningsaspekter i samhällskunskap

I de olika uppgifternas bedömningsanvisningar används bedömningsaspekter för att särskilja de olika nivåerna. I bedömningsanvisningarna uttrycks ofta kvaliteten i resonemangen utifrån tre aspekter, genom förtydliganden (oftast i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar), genom fördjupningar (oftast i form av jämförelser eller perspektivbyten) samt genom antal (t. ex. minst två förklaringar). Antalet kan visa på "bredd" i elevens kunskaper, förtydliganden och fördjupningar kan visa på "djup". I bedömningsanvisningarna är dessa tre aspekter åtskilda för att möjliggöra att enklare resonemang visar på en viss bredd men saknar djup. I mer utvecklade svar förväntas att bredden också motsvaras av djup i större omfattning.

Exempel på elevsvar med bedömningskommentarer

Det är bedömningsaspekterna som ska ligga till grund för lärarens bedömning. Syftet med elevsvarsexemplen är att konkretisera hur ett elevsvar kan motsvara bedömningsaspekterna för de olika nivåerna. Elevsvarsexemplen är valda för att åskådliggöra ett svar som uppfyller kriterierna för de olika nivåerna. Till varje elevsvarsexempel finns också en bedömningskommentar. Elevsvaren ska ses som ett stöd i bedömningsarbetet. Svaren kan se olika ut och ändå motsvara samma kravnivå.

Beräkning av belägg på uppgifter

Vid bedömningen av provet ska läraren i samband med varje uppgift identifiera de belägg för olika kravnivåer (nivå för E, C eller A) som går att urskilja i elevens svar. Vilket antal belägg en uppgift kan ge illustreras i form av en matris i bedömningsanvisningen till respektive uppgift.

I elevhäftet uttrycks detta som:

--	--	--

Uppgiften ger möjlighet för eleven att visa belägg för nivå E, C och A.

I de fall som elevens svar bedöms motsvara C eller A får eleven också belägg för de underliggande kravnivåerna. Det innebär att om en elevs svar bedöms visa belägg för nivå A markerar läraren att det finns belägg för nivåerna E, C och A. På motsvarande sätt markerar läraren att det finns belägg för nivåerna E och C om en elevs svar bedöms motsvara nivå för C.

Det har genomförts en förändring i den modell för provbetyg som tillämpas i de nationella proven i SO-ämnena. För specifika provbetyg fanns tidigare ett villkor om att belägg skulle vara fördelade på samtliga förmågor (eller delar av kunskapskraven) som ingick i provet. Skolverket har beslutat att från och med våren 2018 ta bort detta villkor. Syftet med förändringen är att öka tillförlitligheten i provbetyget genom att minska enskilda uppgifters betydelse för det sammanlagda resultatet.

Sammanställning av elevresultat

När eleverna har gjort provet och läraren har bedömt detta ska elevernas resultat sammanställas i "Formulär för sammanställning av elevresultat". Detta finns som kopieringsunderlag på s. 59 i detta häfte. I formuläret ska resultaten på de enskilda uppgifterna på de båda delproven räknas samman och summeras till ett samlat provbetyg för varje elev. Instruktioner för hur formuläret ska fyllas i finns i kapitel 3 "Instruktioner för sammanvägning till ett provbetyg".

I 2018 års prov prövas den första, tredje och femte delen av kunskapskraven.

Betyget E	Betyget C	Betyget A
Eleven har grundläggande kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak fungerande sätt.	Eleven har goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då förhållandevis komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett relativt väl fungerande sätt.	Eleven har mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett väl fungerande sätt.
Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då enkla samband med enkla och till viss del underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla resonemang och till viss del underbyggda argument och kan då i viss utsträckning växla mellan olika perspektiv.	Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då förhållandevis komplexa samband med utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med utvecklade resonemang och relativt väl underbyggda argument och kan då i förhållandevis stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.	Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då komplexa samband med välutvecklade och väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med välutvecklade resonemang och väl underbyggda argument och kan då i stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.
Eleven har grundläggande kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra enkla resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter, samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande.	Eleven har goda kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra utvecklade resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter, samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande.	Eleven har mycket goda kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra välutvecklade och nyanserade resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter, samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande.

Sammanställning av nivåer och del av kunskapskrav

Delprov A	Uppgiften prövar nivå			Uppgiften prövar del av kunskapskrav		
	E	C	A	Första	Tredje	Femte
A1	X	X	X	X		
A2	X	X	X			X
A3	X	X	X	X		
A4	X	X	X			X
A5	X	X	X			X
A6	X	X	X	X		
A7	X	X	X		X	
A8	X	X	X	X		
A9	X	X	X		X	
A10	X	X	X	X		
A11	X	X	X	X		
A12	X	X	X		X	

Delprov B	Uppgiften prövar nivå			Uppgiften prövar del av kunskapskrav		
	E	C	A	Första	Tredje	Femte
B1	X	X	X			X
B2	X	X	X			X
B3	X	X	X			X
B4	X	X	X		X	
B5	X	X	X	X		
B6	X	X	X	X		
B7	X	X	X	X		
B8	X	X	X		X	
B9	X	X	X	X		
B10	X	X	X	X		
B11	X	X	X		X	
B12	X	X	X	X		

2. Bedömningsanvisningar

I det här kapitlet finns anvisningar för bedömningen av delprov A och B.

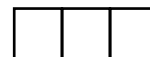
Läsanvisning

Bedömningsanvisningen för en uppgift med öppet svarsformat börjar med att återge uppgiftsformuleringen så som den ser ut i elevhäftet. Efter uppgiftsformuleringen visas vilken del av kunskapskraven som uppgiften bedöms utifrån. Sedan följer de bedömningsaspekter som används vid bedömningen och i matrisen redovisas hur dessa aspekter ska fullföljas för att de olika nivåer som elevsvaren kan nå ska uppfyllas. Alla punkter för en nivå måste vara uppfyllda för att svaret ska anses motsvara nivån. Till vissa uppgifter med öppet svarsformat återfinns också exempel på relevanta orsaker/anledningar/konsekvenser etc. i förhållande till uppgiften. Dessa exempel ska inte ses som en komplett lista utan snarare som ett stöd för läraren att hitta nivån. Om det vid bedömning av utprövningar visat sig att det finns risk för felbedömning av vissa typer av elevsvar så återfinns detta under rubriken "Vanliga orsaker till att svar inte når nivå för E".

För att exemplifiera de olika nivåerna återfinns också autentiska elevsvar med en bedömningskommentar till varje elevsvar.

Bedömningsanvisningen för en uppgift med slutet svarsformat börjar med att återge själva uppgiftsformuleringen så som den ser ut i elevhäftet samt de rätta svaren. Efter uppgiftsformuleringen och de rätta svaren visas vilken del av kunskapskraven som uppgiften bedöms utifrån. Under rubriken "Progression" beskrivs sedan hur elevsvaren ska bedömas och en tabell visar antalet rätt som krävs för att de olika nivåer som uppgiften går att få belägg för.

A1 Sveriges politiska system

Formulering av uppgiften och rätta svar

Fyll i de ord som saknas i texten nedan.

Sveriges riksdag har 349 ledamöter. En av dem har ett förslag på en lagändring.

Därför lämnar han/hon in en motion.

Om förslaget istället hade kommit från en minister i Sveriges regering hade förslaget kallats för en proposition.

Innan ett beslut kan fattas i riksdagen måste frågan beredas i ett utskott.

Där funderar man på konsekvenser av lagförslaget och tar in synpunkter från olika håll i samhället. När beslutet ska fattas samlas de olika partigrupperna i riksdagens kammare.

I riksdagens kammare leder talmannen en diskussion som kallas debatt. Sedan röstar man.

En omröstning kallas med ett annat ord för votering. Om de flesta av de röstande, det vill säga en majoritet, är för förslaget går det igenom.

De som inte röstade för förslaget är då i minoritet.

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer.

Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

Progression

Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat inom den politiska strukturen, vilket här innebär att sambanden bedöms som mer komplexa och begrepps användningen blir mer välfungerande.

Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar, och belägg utfaller enligt tabellen. Om en elev skrivit flera begrepp på en rad räknas svaret på deluppgiften som ogiltigt.

Antal rätt	Belägg för nivå
6-8	E
9-10	C
11	A

A2 Ett demokratiskt samhälle

Formulering av uppgiften

Välj ut två av dessa och resonera om varför dessa är viktiga för att ett samhälle ska kunna kalla sig demokratiskt.

- Rättssäkerhet
- Fri media (tidningar, radio, TV, internet)
- Fria, allmänna och regelbundna val
- Majoriteten bestämmer

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra enkla/utvecklade/välutvecklade och nyanserade resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter, samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande.

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta anledningar till att principerna är viktiga för att ett samhälle ska kunna kalla sig demokratiskt
- förtydliganden med exempel, fakta eller konsekvenser

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevant anledning till att en av principerna är viktiga i ett demokratiskt samhälle. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevant anledning till att var och en av de två valda principerna är viktiga i ett demokratiskt samhälle. • Av de angivna anledningarna förtydligas en med exempel, fakta eller konsekvenser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevant anledning till att var och en av de två valda principerna är viktiga i ett demokratiskt samhälle. • Av de angivna anledningarna förtydligas båda med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på relevanta anledningar

Rättssäkerhet

- Staten kan inte fängsla människor utan anledning.
- Människor som är anklagade eller dömda för ett brott ska behandlas likvärdigt och rättvist.
- Alla är lika inför lagen, oavsett etnicitet, religion, kön osv.
- Man är oskyldig tills man blivit dömd i en rättegång.
- En person som är misstänkt för ett brott har rätt till en advokat.

Fri massmedia

- Information om de som styr når befolkningen.
- Media ger befolkningen information så att de kan rösta.
- Journalister ska kunna ställa frågor till de som bestämmer utan att riskera att hamna i fängelse.
- Medier kan då granska de som styr.
- Individer kan fritt uttrycka sig i media för att påverka samhället.

Fria, allmänna och regelbundna val

- Om valen inte är fria så är det ju inte folket som bestämmer.
- Man ska inte tvingas rösta på något man inte vill.
- Alla människor är lika mycket värda och därför ska allas röster vara lika mycket värda.
- I en demokrati ska alla få möjlighet att vara med och bestämma.
- Människor måste kunna ändra sina åsikter.
- Människor måste ha möjlighet att förändra vilka det är som styr.

Fortsättning nästa sida.

Majoriteten bestämmer

- Majoriteten av väljarna blir nöjda, får som de vill.
- Man förändrar samhället på sådant sätt som de flesta människor i landet vill.
- Annars är det minoriteten som bestämmer och det är inte demokratiskt.

Vanliga orsaker till att svaret inte ger belägg för E

Eleven förklarar innebörden av principen men inte varför den är viktig i en demokrati.

Om eleven endast beskriver individens rätt att uttrycka sig måste detta kopplas till rätten att påverka samhället.

Belägg för nivå E

- Svaret innehåller minst en relevant anledning till att minst en av principerna är viktiga i ett demokratiskt samhälle.

Exempel på elevsvar

1. Majoriteten bestämmer tycker jag är det viktigaste för ett samhälle ska kunna vara demokratiskt ex. om det är röstning, att de som får flest röster (majoriteten röstade) så får de parti bestämma utan detta skulle det inte vara en demokrati om dem som fick majoritetens röster inte skulle bli valda.

2. Fri massmedia Man ska få säga och lägga upp vad man vill förutom hat mot andra folkgrupper.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant anledning till att principen "majoriteten bestämmer" är viktig i en demokrati.

Principen "fri massmedia" förklaras utan att eleven resonerar om varför den är viktig för demokratin.

Belägg för nivå C

- Svaret innehåller minst en relevant anledning till att var och en av de två valda principerna är viktiga i ett demokratiskt samhälle.
- Av de angivna anledningarna förtydligas en med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

1. Fri massmedia är viktigt eftersom att folket behöver få information som inte är korrigerad av staten.

2. Fria, allmänna och regelbundna val är viktigt för: Folket ändrar alltid åsikter om hur landet ska styras så regelbundna val behövs för att partier som uppfyller folkets krav ska ta makten. Det är viktigt att rösterna är fria så att vi kan bestämma om vad vi tycker och dessutom blir de inte påverkade av andra personer. Allmänna val är viktigt för att alla medborgare ska få rösta och inte bara en grupp vilket gör det mer rättvist för demokrati handlar om folket och inte bara ett fåtal av en viss grupp.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant anledning till att fri media är viktig för en demokrati; "folket behöver få information som inte är korrigerad av staten". Svaret innehåller relevanta anledningar till att fria, regelbundna och allmänna val är viktiga i en demokrati; vi måste ha regelbundna val så att folket kan visa om de ändrat uppfattning om vilka som bör styra samt att alla medborgare ska få tycka som de vill och visa det genom att delta i val. Den sista anledningen förtydligas med en konsekvens att det annars kan vara så att endast vissa grupper får delta i val.

Belägg för nivå A

- Svaret innehåller minst en relevant anledning till att var och en av de två valda principerna är viktiga i ett demokratiskt samhälle.
- Av de angivna anledningarna förtydligas båda med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

1. Fri massmedia är essentiell för att man ska ha ett demokratiserat samhälle. Om man har som vi har, valda förespråkare/partisystem är det ytterst viktigt att det finns källor som kritiserar dem och ser till att de gör sitt jobb. Annars kan det hända att de bli korrupta, om deras korruption inte kommer fram i ljuset. Via massmedian kommer man även få reda på vilka beslut som tas och vilka konsekvenser det får. Ett kontrollerat massmedia skulle politikerna tvinga att få dem att måla upp en felaktig bild för folket om vad deras val får för konsekvenser. Detta för att de ska få vara kvar i maktposition.

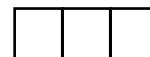
2. Fria allmänna regelbundna val.

Denna hör ihop med den föregående. Om politiker inte har skött sig eller inte hållit sina löften, måste man inom inte en allt för lång tid kunna ha ett val igen för att avsätta dem från makten. Det förhindrar att de ger löften i valkampanjen de inte kan hålla. Är valen mer regelbundna kan man kolla om de hållit vad de har lovat när man ska rösta igen för att se om de är värda att rösta på igen. Detta får politikerna att lova mer realistiska saker och får dem att ligga i framkant med sitt arbete.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller relevanta anledningar till att det är viktigt med fri media i ett demokratiskt samhälle; media har som uppgift att granska makthavarna och möjliggör öppenhet kring beslut som fattas. Detta förtydligas genom att eleven beskriver möjliga konsekvenser av att inte ha en fri media; de som har makten kan bli korrupta samt att de skulle kunna tvinga media att ge en felaktig bild av deras arbete för att få behålla makten. Svaret innehåller relevanta anledningar till att regelbundna val är viktiga, då har folk möjlighet att avsätta politiker som folk är missnöjda med. Anledningen förtydligas med en konsekvens, att politiker måste försöka hålla sina väljare nöjda.

A3 Juridiska begrepp

Formulering av uppgiften och rätta svar

Kryssa för den förklaring som passar bäst ihop med de olika begreppen.

- a) Straffmyndig – efter att man fyllt 15 år kan man dömas för brott
- b) Hovrätt – domstol som tar upp överklaganden av tingsrättens beslut
- c) Fotboja – elektronisk övervakning av brottslingar i hemmet istället för fängelsestraff
- d) Civilrätt – det område inom juridiken som berör förhållandet mellan privatpersoner
- e) Grundlagar – lagar om hur ett land ska styras
- f) Sveriges lagstiftande församling är... – riksdagen
- g) Prejudikat – ett beslut som blir vägledande vid liknande domar
- h) Förundersökning – den undersökning som polis eller åklagare gör av ett brott
- i) Överklagande – att få en högre domstol att ompröva en dom
- j) Mened – att ett vittne ljugar
- k) Övergripping i rättssak – att den misstänkte hotar ett vittne
- l) Resning – ett sätt att ändra en dom efter flera överklaganden

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

Progression

Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat om den rättsliga strukturen i Sverige, vilket här innebär att sambanden bedöms som mer komplexa. Antalet korrekta svar visar också på en mer fungerande begreppsanvändning.

Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar, och belägg utfaller enligt tabell. Om eleven sätter två (eller fler) kryss på någon deluppgift räknas svaret på den deluppgiften som ogiltigt.

Antal rätt	Belägg för nivå
6-8	E
9-10	C
11-12	A

A4 Demokratiska beslut

Formulering av uppgiften

Resonera om vilka fördelar (1-2 st.) det kan finnas med att det kan ta lång tid att fatta demokratiska beslut.

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra enkla/utvecklade/välutvecklade och nyanserade resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter, samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande.

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta fördelar med att det kan ta lång tid att fatta demokratiska beslut
- förtydliganden med exempel, fakta eller konsekvenser

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevant fördel med att det kan ta lång tid att fatta demokratiska beslut. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta fördelar med att det kan ta lång tid att fatta demokratiska beslut. • Av de angivna fördelarna förtydligas minst en med exempel, fakta eller konsekvenser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta fördelar med att det kan ta lång tid att fatta demokratiska beslut. • Av de angivna fördelarna förtydligas minst två med exempel, fakta eller konsekvenser.
<p>Exempel på relevanta fördelar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Man tar hänsyn till flera intressen. • Fler förstår att det är viktigt. • Konsekvenser av besluten diskuteras och undersöks noggrant. • Alla hinner ta ställning och bli insatta. 		

Belägg för nivå E

- Svaret innehåller minst en relevant fördel med att det kan ta lång tid att fatta demokratiska beslut.

Exempel på elevsvar

Fördelarna som finns angående att det kan ta lång tid att fatta demokratiska beslut är att man hinner tänka mycket kring ämnet och folket hinner ändra och säga sina åsikter.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller flera fördelar; att beslutet blir mer genomtänkt och att de som ska besluta kan höra olika åsikter och ändra sitt beslut om de vill. Ingen av fördelarna förtydligas.

Belägg för nivå C

- Svaret innehåller minst två relevanta fördelar med att det kan ta lång tid att fatta demokratiska beslut.
- Av de angivna fördelarna förtydligas minst en med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

Om man tar längre tid på sig att diskutettera och prata mer om förslaget så får man fram många mer för och nackdelar och man får veta vad fler personer tycker om förslaget. Man måste ju även tänka på olika personer. Till exempel om man ska göra en ny lag och det drabbar en rullstolsbunden så måste man ju diskutera om hur man ska kunna göra förslaget bättre för den rullstolsbundne. Om man inte diskuterar och bestämmer lagen så kan det bli problem för den rullstolsbunden då lagen är satt.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta fördelar, dels att man får mer tid att diskutera fram fler tänkbara effekter av beslutet och dels att man får större möjligheter att ta hänsyn till fler intressen. Att ta hänsyn till fler intressen förtydligas med ett exempel på hur lagen kan påverka rullstolsburna.

Belägg för nivå A

- Svaret innehåller minst två relevanta fördelar med att det kan ta lång tid att fatta demokratiska beslut.
- Av de angivna fördelarna förtydligas minst två med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

Detta är mina fördelar, för det första anser jag att om något diskuteras länge så blir det oftast bättre. För då kan man t ex diskutera för- och nackdelar med förslaget. Om riksdagen t ex säger att det ska bli olagligt att gå för rött och beslutar det direkt kommer de förmodligen inte hinna tänka att det kanske gör så att poliser får för mycket jobb eftersom så många går för rött.

För det andra anser jag att en lång debatt om förslag är bra eftersom det gör så att människor får information om förslaget och hinner på så sätt anpassa sig efter den nya lagen etc. Om beslutet går snabbt så kanske man får böter pga att förslaget gick igenom för snabbt så man inte visste om lagen. Jag anser också att en lång debatt gör så att makthavarna får mindre makt. För om t ex ett parti med majoritet skulle säga att nu ska alla gå i skolan till de blir 40 och de skulle kunna genomföra det anser jag att det skulle göra det lättare för dem att genomföra förslaget eftersom då skulle inte media hinna reagera och människor protestera.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta fördelar, dels tid till att reflektera över konsekvenser förslaget kan få, dels att tiden ger fler människor möjlighet att reagera på förslaget. Det första förtydligas genom exemplet att lagen skulle kunna öka polisens arbetsbörda. Den andra fördelen förtydligas på två sätt. Både genom möjlighet att "anpassa sig efter den nya lagen", och att "makthavarna får mindre makt" eftersom de även om de har majoritet måste ta hänsyn till människors åsikter.

A5 Folkomröstningar i Sverige

--	--	--

Formulering av uppgiften och rätta svar

Ta ställning till om följande påståenden om nationella folkomröstningar i Sverige stämmer eller inte stämmer och markera med kryss.

Påstående	stämmer	stämmer inte
a) Det är riksdagen som fattar beslut om en folkomröstning ska genomföras.	X	
b) Folket får rösta i en bestämd fråga.	X	
c) Folkomröstning sker alltid vart fjärde år, i september.		X
d) Folkomröstningar avskaffar politikernas makt.		X
e) Folkomröstning kan innebära att man enkelt kan rösta bort yttrandefriheten.		X
f) Alla som röstar i en folkomröstning måste ha läst på frågan för att lägga sin röst.		X
g) Folkomröstningar har alltid bara två alternativ att välja på, ja eller nej.		X
h) Att genomföra en folkomröstning kostar mycket pengar.	X	
i) Alla som befinner sig i landet får rösta i en folkomröstning.		X
j) Folkomröstning kan genomföras om partierna har svårt att komma överens i en fråga.	X	
k) Resultatet i en folkomröstning är enligt grundlagen rådgivande, inte beslutande.	X	

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra enkla/utvecklade/välutvecklade och nyanserade resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter, samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande.

Progression

Uppgiften prövar hur välutvecklat och nyanserat eleven kan föra resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat, vilket här innebär att resonemangen bedöms som mer välutvecklade och nyanserade.

Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar, och belägg utfaller enligt tabellen. Om en elev har satt flera kryss för ett påstående bedöms svaret på den deluppgiften som giltigt.

Antal rätt	Belägg för nivå
6-7	E
8-9	C
10-11	A

A6 Politiska begrepp

--	--	--

Formulering av uppgiften och rätta svar

Para ihop förklaringarna med det begrepp som passar bäst.

	regering	K	republik
F	demokrati	G	statsminister
	kommun	D	majoritet
I	riksdag	J	minister
H	monarki		opposition
A	diktatur (Exempel)	E	departement
	minoritet	B	ideologi
L	utskott	C	statschef
	talman		landsting

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer.

Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

Progression

Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat inom den politiska strukturen, vilket här innebär att sambanden bedöms som mer komplexa och begreppsanvändningen bedöms som mer välfungerande.

Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar, och belägg utfaller enligt tabellen. Om en elev har skrivit mer än en bokstav vid något begrepp räknas det svaret som ogiltigt.

Antal rätt	Belägg för nivå
6-7	E
8-9	C
10-11	A

A7 Sveriges befolkning ökar

Formulering av uppgiften

Resonera om fördelar (1-2 st.) och nackdelar (1-2 st.) med att Sveriges befolkning växer.

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband med enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla/utvecklade/välutvecklade resonemang och till viss del/relativt väl/väl underbyggda argument och kan då i viss/förhållandevis stor/stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta fördelar och nackdelar med att Sveriges befolkning växer
- förtydliganden med exempel, fakta eller konsekvenser

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevant fördel och minst en relevant nackdel med att Sveriges befolkning växer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevant fördel och minst en relevant nackdel med att Sveriges befolkning växer. • En av de angivna fördelarna och en av de angivna nackdelarna förtydligas med exempel, fakta eller konsekvenser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller sammanlagt minst två fördelar och en nackdel med att Sveriges befolkning växer eller • Svaret innehåller sammanlagt minst en fördel och två nackdelar med att Sveriges befolkning växer. • Av de angivna fördelarna och nackdelarna förtydligas minst tre med exempel, fakta eller konsekvenser.
<p>Notera att en fördel i ett sammanhang kan vara en nackdel i ett annat.</p> <p>Exempel på relevanta fördelar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mer arbetskraft. • Fler som betalar skatt. • Mindre belastning av pensionssystemen. <p>Exempel på relevanta nackdelar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ökade kostnader för staten, bidrag, skola, sjukvård mm. • Bostadsbrist. 		

Vanliga orsaker till att svaret inte ger belägg för E

Överbefolkning är ej ett relevant argument. Det måste i så fall specificeras att detta är i städerna och till exempel innebär svårighet att hitta bostad.

Belägg för nivå E

- Svaret innehåller minst en relevant fördel och minst en relevant nackdel med att Sveriges befolkning växer.

Exempel på elevsvar

Fördelar är att vi får mer arbetskraft vilket leder till en bättre ekonomi, med det kostar också väldigt mycket att utbilda barn och vuxna.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant fördel; att vi får mer arbetskraft, samt en nackdel; att det kostar att utbilda fler människor. Att mer arbetskraft leder till en bättre ekonomi är för vagt för att räknas som ett förtydligande.

Belägg för nivå C

- Svaret innehåller minst en relevant fördel och minst en relevant nackdel med att Sveriges befolkning växer.
- En av de angivna fördelarna och en av de angivna nackdelarna förtydligas med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

Fördelar är väl att Sverige får fler personer som skaffar utbildning och då blir det en bra arbetskraft och många anställda på olika företag och då kan företagen tillverka och sälja mer saker till andra länder och på så sätt är det riktigt bra.

Nackdelar är väl att det finns inte tillräckligt med boende åt alla och då måste Sverige lägga ner mycket pengar för att bygga fler boenden så att alla kan få det bra här i Sverige.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant fördel: att Sverige får fler personer som kan utbilda sig och bli anställda, och en relevant nackdel: att det kan vara svårt att hitta boende till alla. Fördelen förtydligas genom att konsekvensen kan bli att företagen kan öka sin produktion och sälja mer till andra länder och nackdelen förtydligas genom konsekvensen att vi måste bygga fler bostäder vilket kostar pengar.

Belägg för nivå A

- Svaret innehåller sammanlagt minst två fördelar och en nackdel eller
- Svaret innehåller sammanlagt minst en fördel och två nackdelar.
- Av de angivna fördelarna och nackdelarna förtydligas minst tre med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

Fördelarna är att Sverige kommer få mer arbetskraft som leder till att mer varor tillverkas och exporteras så Sverige får mer pengar och bättre ekonomi.

Sverige kommer också få fler som betalar skatt vilket ger än bättre välfärd. Till ex. bättre skolor och därmed bättre utbildning och bättre jobb som läkare. Får vi fler läkare blir sjukvården bättre och man behöver inte bli rädd för att bli sjuk. Om befolkningen ökar behöver man även skapa fler fastigheter. Detta för att människor behöver någonstans att bo. Däremot är de flesta nybyggda lägenheter idag insatslägenheter vilket innebär att man köper huset för ett visst pris och slipper sedan en avbetalning i form av hyra. Det är främst de nyanlända som skapat en sådan ökad befolkning. Dessa kan t.ex. ha flytt från krig och kommer inte hit med en sådan stor förmögenhet. Att flytta till en insatslägenhet är därför inte möjligt för de, och numera byggs det inte mycket fastigheter som har hyra. På så sätt har de nyanlända svårt att hitta någonstans att bo.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta fördelar: att Sverige får mer arbetskraft och fler skattebetalare. Att arbetskraften ökar förtydligas med att detta kan leda till en ökad produktion och export och Sverige får fler skattebetalare förtydligas med att detta kan leda till bättre välfärd till exempel i form av skolor. Svaret innehåller en relevant nackdel: att människor behöver någonstans att bo. Denna nackdel förtydligas genom konsekvensen att man då behöver bygga fler bostäder som är anpassade efter de människor som är i behov av det.

A8 BNP och HDI

--	--	--

Formulering av uppgiften och rätta svar

Markera med kryss om påståendena stämmer eller inte stämmer.

Påstående	stämmer	stämmer inte
a) BNP mäter värdet på alla varor och tjänster som produceras i ett land under ett år.	X	
b) Haiti, Somalia och Uganda är tre länder som har hög BNP.		X
c) För att lättare kunna jämföra länder med olika stor befolkning delar man summan av BNP med antalet medborgare (BNP per capita).	X	
d) Ekonomisk tillväxt handlar om att BNP ökar i ett land.	X	
e) Hög BNP per capita innebär alltid att landet har en miljövänlig produktion.		X
f) BNP visar hur ett lands budget ser ut.		X
g) När ett land går från att vara ett jordbruksland till att vara ett industriland ökar vanligtvis landets BNP.	X	
h) En befolkningsökning som sker snabbt och leder till att många får jobb gör att ett lands BNP ökar.	X	
i) I ett land med hög BNP har alla invånare en hög inkomst.		X
j) Human development index, HDI, mäter livslängd, utbildningsnivå och inkomst i ett land.	X	
k) Sverige, USA och Australien är länder som har högt HDI.	X	
l) HDI mäter hur rikt ett land är men säger ingenting om hur befolkningen mår och lever.		X
m) Länder med hög BNP har aldrig högt HDI.		X

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer.

Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

Progression

Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat om ekonomiska strukturer, vilket här innebär att sambanden bedöms som mer komplexa. Antalet korrekta svar visar också på en mer fungerande begreppsanvändning.

Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar, och belägg utfaller enligt tabellen nedan. Om en elev har satt flera kryss vid ett påstående räknas svaret på den deluppgiften som ogiltigt.

Antal rätt	Belägg för nivå
7-10	E
11-12	C
13	A

A9 Pengar till bistånd

Formulering av uppgiften

Resonera om orsaker (1-3 st.) till att länder, som Sverige, ger bistånd för att hjälpa andra länder.

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband med enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla/utvecklade/välutvecklade resonemang och till viss del/relativt väl/väl underbyggda argument och kan då i viss/förhållandevis stor/stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller

- beskrivningar av relevanta orsaker till att länder ger bistånd
- förtydliganden av orsakerna med exempel, fakta eller konsekvenser

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevant orsak till att länder ger bistånd. • Den angivna orsaken förtydligas med exempel, fakta eller konsekvenser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta orsaker till att länder ger bistånd. • Av de angivna orsakerna förtydligas minst en med exempel, fakta eller konsekvenser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst tre relevanta orsaker till att länder ger bistånd. • Av de angivna orsakerna förtydligas minst två med exempel, fakta eller konsekvenser.
<p>Exempel på relevanta orsaker</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det finns många länder och människor i världen som har behov av hjälp. • Rika länder med stora resurser kan hjälpa andra länder som har mindre resurser. • Bistånd i form av kunskap och teknik kan hjälpa länder att utvecklas. • Miljöhänsyn, bistånd som leder till en bättre miljö • Om vi hjälper andra länder och människor kan vi själva få hjälp om vi skulle behöva det. • Främja fred och mänskliga rättigheter. • Länder har nytta av att det går bra för andra länder och att samhällssystemet fungerar även där. 		

Vanliga orsaker till att svaret inte ger belägg för E

Svaret beskriver hur bistånd ges, inte orsaker till att bistånd ges.

Bedömningsanvisningen fortsätter på nästa sida

Belägg för nivå E

- Svaret innehåller minst en relevant orsak till att länder ger bistånd.
- Den angivna orsaken förtydligas med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

Det kan vara för att andra länder har svår med att få igång sin ekonomi på grund av att jordbruket inte fungerar då kan Sverige ge bistånd för de att kunna köpa det som behövs för att få igång det igen.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant orsak: att landet behöver hjälp "att få igång sin ekonomi". Orsaken förtydligas genom att förklara hur biståndet kan få igång ekonomin.

Belägg för nivå C

- Svaret innehåller minst två relevanta orsaker till att länder ger bistånd.
- Av de angivna orsakerna förtydligas minst en med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

Om vi hjälper andra länder nu så kan dom kanske hjälpa oss när vi behöver det. Också tror jag det har med image att göra. Vi vill att andra länder ska se Sverige som en bra plats med trevligt folk som hjälper andra för att vi är snälla. Detta ökar turism, influens och ger länder anledningar till att inte attackera oss i en krigssituation.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta orsaker till att Sverige ger bistånd; om vi hjälper andra länder kan vi få hjälp tillbaka om vi behöver det samt att det har med "image" att göra. Orsaken som handlar om "image" förtydligas genom att eleven beskriver positiva konsekvenser som en god "image" kan leda till.

Belägg för nivå A

- Svaret innehåller minst tre relevanta orsaker till att länder ger bistånd.
- Av de angivna orsakerna förtydligas minst två med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

Sverige ger bistånd till fattiga länder för att göra så att folk får det bättre. När regeringarna i andra länder får pengarna kan de bygga skolor, sjukhus och bibliotek m.m, och fattiga människor får bättre utbildning och bättre vård. Om de får bättre utbildning kan de tjäna mer och landet får mer pengar, och kan till slut bli ett välfärdsland. Om landet har smutsiga industrier kan biståndet hjälpa landet att utveckla nya, miljövänliga industrier, och avveckla de gamla. Detta gynnar även Sverige för att klimatpåverkan minskar, och även Sverige får mindre klimatproblem. Man gör en god gärning, och landet står i skuld till en sen. När landet blir rikt, och om Sverige hamnar i problem, kan landet hjälpa Sverige som tack.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre relevanta orsaker till att Sverige ger bistånd; människor i andra länder får det bättre, de kan utveckla miljövänliga industrier samt att goda gärningar kan återgäldas. Den första orsaken, att människor får det bättre, förtydligas med en konsekvens. Bistånd kan ge bättre utbildning vilket kan göra landet till ett välfärdsland. Den andra orsaken förtydligas med en konsekvens, att Sverige får mindre klimatproblem. Den tredje orsaken förtydligas inte.

A10 Rätt till advokat

Formulering av uppgiften

Beskriv olika orsaker (1-2 st.) till att personer som är misstänkta för ett grövre brott alltid får hjälp av en försvarsadvokat.

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer.

Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta orsaker till att misstänkta har rätt till en försvarsadvokat
- förtydliganden med exempel, fakta eller konsekvenser

Begrepps användningen prövas i och med att begreppen som finns i uppgiftsformuleringen samt i rutan måste förstås för att eleven ska kunna lösa uppgiften.

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevant orsak till att misstänkta har rätt till en försvarsadvokat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevant orsak till att misstänkta har rätt till en försvarsadvokat. • Av de angivna orsakerna förtydligas minst en med exempel, fakta eller konsekvenser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta orsaker till att misstänkta har rätt till en försvarsadvokat. • Av de angivna orsakerna förtydligas minst två med exempel, fakta eller konsekvenser.
<p>Exempel på relevanta orsaker</p> <p>Försvarsadvokat tilldelas för att</p> <ul style="list-style-type: none"> • en rättvis påföljd ska utdömas. Anledningarna kan då beröra rättvisa, minskad risk att bli oskyldigt dömd, eller att den åtalade ska ha någon som för ens talan. • det är en mänsklig rättighet, alla är lika inför lagen och lika mycket värda. 		

Belägg för nivå E

- Svaret innehåller minst en relevant orsak till att misstänkta har rätt till en försvarsadvokat.

Exempel på elevsvar

För att alla har rätt att försvara sig de har också rätten att få berätta sin "historia". Utan advokat skulle inte rättegången gå rätt till.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant orsak till att misstänkta har rätt till en försvarsadvokat då eleven beskriver att alla har rätt att försvara sig och "berätta sin historia". Svaret innehåller ett konstaterande om att rättegången annars inte skulle gå rätt till men detta är inget som förtydligar svaret.

Belägg för nivå C

- Svaret innehåller minst en relevant orsak till att misstänkta har rätt till en försvarsadvokat.
- Av de angivna orsakerna förtydligas minst en med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

I Sverige så har man rätt till en försvarsadvokat. De kan inte med hjälp av en försvarsadvokat slippa ett straff men advokaten kan vara där och se till att domen blir rättvis och att personen inte får ett värre straff än vad han förtjänar. Det spelar ingen roll vad du gjort utan du har fortfarande rätt till att få det straffet du förtjänar, alltså varken mindre eller större straff. En försvarsadvokat hjälper till med detta. Försvarsadvokaten ser till att du får ett så rättvist straff som möjligt.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant orsak till att misstänkta har rätt till en försvarsadvokat, att försvarsadvokaten ska "se till att domen blir rättvis". Orsaken förtydligas med faktan att advokatens uppgift inte är att se till att personen slipper straff utan att personen inte får ett värre straff än den "förtjänar".

Belägg för nivå A

- Svaret innehåller minst två relevanta orsaker till att misstänkta har rätt till en försvarsadvokat.
- Av de angivna orsakerna förtydligas minst två med exempel, fakta eller konsekvenser.

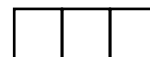
Exempel på elevsvar

Om landet är en demokrati och rättsstat som innebär att inga brott eller straff får dömas/ges fören det har gått igenom en domstol där alla inblandade som brottsoffer, åklagare, vittnen, försvarsadvokat har fått sagt sitt om brottet som skett. Men varför ska då alla misstänkta för ett grövre brott alltid få hjälp av en försvarsadvokat? Jo för att om man är misstänkt finns det misstankar att det är just den personen som begått brottet. Men att då bara döma personen på en gång vore inte att följa rättssäkerheten som innebär att alla har rätt till en rättvis rättegång. Därför ska personer få ha en försvarsadvokat för att kunna få fram belägg för att hon/han är oskyldig. Då hade både åklagaren som anklagar och försvarsadvokaten fått sitt sagt och båda sidorna av brottet lyfts fram vilket gör att den misstänkte kan frisläppas om det nu blir så. Det vore ju fruktansvärt om någon döms för ett mord och sedan visar det sig att det var helt fel person, att denne till exempel var utomlands när mordet skedde. Det är därför det är bra att ha en försvarsadvokat som kan granska upp mot argument som exemplet att den misstänkte inte befann sig i samma land som dödsoffret etc. Att ha en försvarsadvokat kan även hjälpa till att göra ett eventuellt straff mildare just pga motargumenten samt att det kan kännas tryggare för den misstänkte att ha någon som står vid sin sida och kan tala för en. Det är ju inte alltid så lätt att prata för en sak om alla i domstolen skulle vara emot en. Då blir det inte rättvist, ingen rättssäkerhet. Alla ska få sin åsikt hörd, t.o.m den misstänkte. Annars får denne inte lika förutsättningar och inte samma mänskliga rättigheter.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta orsaker. Den första är: i en demokratisk rättsstat döms ingen utan att alla inblandade har fått ge sin bild av brottet. Detta förtydligas med fakten att en försvarsadvokat granskar argumenten samt ger belägg för att den misstänkte inte är skyldig till brottet. Den andra orsaken är: att försvarsadvokaten hjälper den misstänkte att få ett rimligt straff. Detta förtydligas med exemplen att advokatens motargument och den misstänktes känsla av trygghet ger förutsättning för ett rättvist straff oberoende av den tilltalades förutsättningar.

A11 Mediabegrepp

Formulering av uppgiften och rätta svar

Kryssa för den förklaring som passar bäst ihop med de olika begreppen.

- a) Insändare – text skriven av någon som inte är anställd på tidningen
- b) Löpsedel – affisch som ska locka människor att köpa tidningen
- c) Källskydd – regler som skyddar den som tipsat media om en nyhet
- d) Presstöd – ekonomiskt stöd till tidningar
- e) Ledarsida – en sida där tidningens politiska åsikter uttrycks
- f) Ansvarig utgivare – den som ansvarar för innehållet i en tidning
- g) Pressetiska regler – regler för vad massmedier bör ta hänsyn till i sitt arbete
- h) Opinionsbildning – när åsikter formas hos individer och grupper
- i) Tryckfrihet – att det i tryck är möjligt att kritisera de styrande i ett land
- j) Public service – radio och TV som främst bekostas av licensavgifter
- k) Offentlighetsprincipen – att medborgare har rätt att läsa myndigheternas dokument
- l) Propaganda – att försöka påverka folk att tycka och tänka på ett visst sätt

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandeviskomplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

Progression

Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat om mediala strukturer, vilket här innebär att sambanden bedöms som mer komplexa. Antalet korrekta svar visar också på en mer fungerande begreppsanvändning.

Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar, och belägg utfaller enligt tabellen nedan. Om en elev har satt flera kryss vid ett påstående räknas svaret på den uppgiften som ogiltigt.

Antal rätt	Belägg för nivå
6-8	E
9-10	C
11-12	A

A12 Sociala medier

Formulering av uppgiften

Resonera om vilka fördelar (1-2 st.) och vilka nackdelar (1-2 st.) det finns, för individ och samhälle, med att använda sociala medier.

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband med enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla/utvecklade/välutvecklade resonemang och till viss del/relativt väl/väl underbyggda argument och kan då i viss/förhållandevis stor/stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- beskrivningar av relevanta fördelar och nackdelar med att använda sociala medier
- förtydliganden av fördelar och nackdelar med exempel, fakta eller konsekvenser
- resonemang utifrån individ och samhälle

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevant fördel och minst en relevant nackdel med att använda sociala medier. • Av den angivna fördelen och nackdelen förtydligas minst en med exempel, fakta eller konsekvenser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller sammanlagt minst två relevanta fördelar och minst en relevant nackdel med att använda sociala medier eller • svaret innehåller sammanlagt minst en relevant fördel och minst två relevanta nackdelar med att använda sociala medier. • Av de angivna fördelarna och nackdelarna förtydligas minst två med exempel, fakta eller konsekvenser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller sammanlagt minst fyra relevanta fördelar/relevanta nackdelar med att använda sociala medier. Obs! det måste finnas minst en fördel och en nackdel. • Av de angivna fördelarna och nackdelarna förtydligas minst tre med exempel, fakta eller konsekvenser. • Svaret innehåller både individ- och samhällsperspektiv.
<p>Exempel på relevanta fördelar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Man kan hålla kontakten med släkt och vänner som bor långt bort. • Bra sätt att ta del av underhållning. • Om någon behöver hjälp kan hen få det från flera håll. • Snabbt sätt att sprida nyheter. • Dela med sig och ta del av upplevelser. • Enkelt att ta ställning och uttrycka åsikter och känslor. • Svårt för myndigheter att censurera nyheter. 		<p>Exempel på relevanta nackdelar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anonymiteten kan innebära att personer skriver saker som inte skulle sägas öga mot öga. • Näthat kan få stor spridning. • Mobbning kan förekomma på nätet och fortsätta i skolan. • Barn och ungdomar kan utnyttjas av personer med falska identiteter. • Falsa rykten kan spridas långt med bristande källkritik. • Det tar mycket tid från annat, t.ex. möten i riktiga livet, studier. • Stillasittande, många rör sig för lite.

Belägg för nivå E

- Svaret innehåller minst en relevant fördel och minst en relevant nackdel med att använda sociala medier.
- Av den angivna fördelen och nackdelen förtydligas minst en med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

Fördelarna med sociala medier är att man kan lära känna folk och det är rätt positivt när det gäller samhället därför att genom det så kan man hålla ett öga på varandra och t ex gör oss mer enade så att säga. Tar vi Facebook till exempel så kan vi få reda på vad våra kompisar gör genom att dom delar med sig av sitt vardagliga liv som är bra för då kan vi lära känna dem mer också. Det negativa är att det finns folk som inte är helt kloka. Jag menar att det finns folk som kan sprida hat eller att dom kan börja trakassera en och samt förfölja en. Och det leder till att samhället inte är så säkert längre.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en fördel och en nackdel nämligen att lära känna folk mer respektive att hat kan spridas. Fördelen tydliggörs genom att beskriva konsekvensen att man håller ett öga på varandra och det är positivt för samhället. Även nackdelen förtydligas med konsekvensen att trakasserier och förföljelser gör samhället mindre säkert. (Observera att det räcker med ett förtydligande för nivå E)

Belägg för nivå C

- Svaret innehåller sammanlagt minst två relevanta fördelar och minst en relevant nackdel med att använda sociala medier
- eller
- Svaret innehåller sammanlagt minst en relevant fördel och minst två relevanta nackdelar med att använda sociala medier.
 - Av de angivna fördelarna och nackdelarna förtydligas minst två med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

Sociala medier har blivit mycket populärt bland ungdomar iaf Snapchat och Instagram. Sociala medier har både fördelar och nackdelar, dem fördelar enligt mig är att många mer unga människor vågar ta ställning genom sociala medier exempelvis Instagram där man lägger upp ett foto och uttrycker sina känslor och verkligen visar vad man vill, exempelvis många unga tjejer lägger upp på sin kropp och skriver till exempel "Detta är min kropp bara MIN kropp. Jag gör vad jag vill med den" osv. Det tycker jag finns både fördel och nackdel därför att då får man den uppmärksamheten man vill ha alltså den "bra" uppmärksamheten dvs där folk exempelvis kommenterar "Åh vad bra skrivit" "Du är en stark kvinna". Jag tycker själv att detta är modigt gjort, jag menar det är inte bara tjejer det är även killar så kallad jämställdhet. Fördelar med sociala medier är att man kan ha kontakt med varandra kanske sprida en nyhet osv samt kolla på roliga videor, bilder. Nackdelar är att folk kan reagera på fel sätt eller agera på fel sätt, dvs det kan uppkomma näthat och mobbning vilket är skitdåligt, på så sätt utnyttjar "nät-mobbaren" socialamedier exempelvis lägga upp nakenbilder eller skriva något taskigt.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller fyra fördelar, unga människor tar ställning, hålla kontakt, nyhetsspridning och underhållning, samt en nackdel, näthat och mobbning kan uppkomma. Den första fördelen förtydligas med exemplet att lägga upp en bild och skriva att detta är min kropp för att få bra uppmärksamhet. Nackdelen förtydligas med exemplet att nät-mobbaren använder sociala medier för att vara taskig, agera fel.

Bedömningsanvisningen fortsätter på nästa sida

Belägg för nivå A

- Svaret innehåller sammanlagt minst fyra relevanta fördelar/ relevanta nackdelar med att använda sociala medier. Obs! det måste finnas minst en fördel och en nackdel.
- Av de angivna fördelarna och nackdelarna förtydligas minst tre med exempel, fakta eller konsekvenser.
- Svaret innehåller både individ- och samhällsperspektiv.

Exempel på elevsvar

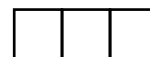
Fördelarna med sociala medier är att informationen sprider sig snabbare ex Parisattacken spred sig oerhört snabbt och utan det skulle det ha tagit längre tid att veta om det för resten av världen. Med sociala medier kan vi veta vad som händer i bl a Iran, Kurdistan. Många flyr pga terrorattacker och när Alan Kurdi dog insåg många av oss att detta är på riktigt och att människor behöver hjälp. Olika hjälporganisationer och människor kan använda sig av sociala medier för att bli hörda.

Nackdelarna med sociala medier är att allting kan spridas oavsett vad. Ex jag har sett flera videos där människor slåss och bråkar. Folk filmar döda personer och lägger upp det på nätet. Privat information kan spridas på bara några sekunder och detta kan få folk att begå självmord.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre fördelar. För det första: snabbt informationsflöde som förtydligas med exemplet om Parisattacken. För det andra: nyheter från världens alla hörn når oss, det förtydligas med exemplet Alan Kurdi. För det tredje: hjälporganisationers användning av sociala medier, som inte förtydligas. Svaret innehåller en nackdel, nämligen den snabba okontrollerade spridningen av uppseendeväckande nyheter. Den förtydligas med exemplet om filmer med döda personer men även privat information som får långtgående konsekvenser. Svaret innehåller både individ- och samhällsperspektiv, t ex individen Alan Kurdi respektive Parisattacken.

B1 Styrelseskick

Formulering av uppgiften och rätta svar

Ta ställning till om påståendena stämmer bäst in på demokratiska länder eller länder med diktatur, om ett land är en monarki eller republik eller är en representativ demokrati eller har direkt demokrati, genom att markera med ett kryss.

Påstående	Vanligare i en demokrati	Vanligare i en diktatur
a) Alla myndiga medborgare får rösta	X	
b) Flerpartisystem	X	
c) Enpartisystem		X
d) Censur av medias nyhetsrapportering		X
e) Tidningarna har olika politiska infallsvinklar	X	
f) Fri debatt	X	
g) Åsiktsregistrering är tillåtet		X
h) Likhet inför lagen	X	
i) Politiska motståndare kan fängslas för sina åsikters skull		X
j) Militären kontrollerar den politiska makten		X
k) Våld används för att hantera politiska problem		X
Påstående	Monarki	Republik
l) Makten kan ärvas, till exempel från förälder till barn	X	
m) Statschefen utses av folket, genom val		X
n) Landet har kung, drottning eller kejsare	X	
o) Statschefens titel är president		X
Påstående	Representativ demokrati	Direkt demokrati
p) Folket väljer en grupp eller ett parti som får makt att fatta beslut	X	
q) Alla medborgare fattar beslut tillsammans		X
r) Folkomröstningar beslutar		X
s) Folkvalda människor får tid att förbereda och genomföra beslut	X	

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra enkla/utvecklade/välutvecklade och nyanserade resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter, samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande.

Progression

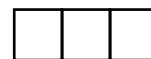
Uppgiften prövar hur välutvecklat och nyanserat eleven kan föra resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat, vilket här innebär att resonemangen bedöms som mer välutvecklade och nyanserade.

Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar och belägg utfaller enligt tabellen. Om en elev har satt flera kryss på ett påstående bedöms svaret på den deluppgiften som ogiltigt.

Antal rätt	Belägg för nivå
10-14	E
15-17	C
18-19	A

B2 Demokratiskt styre

Formulering av uppgiften

- a) Resonera om fördelar (1-2 st.) med demokrati som styrelsesätt.
 b) Resonera om svårigheter (1-2 st.) med demokrati som styrelsesätt.

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra enkla/utvecklade/välutvecklade och nyanserade resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter, samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande.

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta fördelar och svårigheter med demokrati som styrelsesätt
- förtydliganden med exempel, fakta eller konsekvenser

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en fördel eller minst en svårighet med demokrati som styrelsesätt. • Den angivna fördelen eller svårigheten förtydligas med exempel, fakta eller konsekvenser. <p>eller</p> <ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller både en fördel och en svårighet med demokrati som styrelsesätt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två fördelar och minst en svårighet med demokrati som styrelsesätt <p>eller</p> <ul style="list-style-type: none"> • svaret innehåller minst en fördel och minst två svårigheter med demokrati som styrelsesätt. • Av de angivna fördelarna och svårigheterna förtydligas minst en av dem med exempel, fakta eller konsekvenser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två fördelar och minst två svårigheter med demokrati som styrelsesätt. • Minst en av de angivna fördelarna och minst en av de angivna svårigheterna förtydligas med exempel, fakta eller konsekvenser.
<p>Exempel på relevanta fördelar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det finns möjligheter att ersätta de styrande om de inte styr landet bra. • En demokratiskt vald ledare kan inte styra precis som den vill utan att ta hänsyn till andra. • Delaktighet • Det är fritt att föra fram sina åsikter. • Majoriteten av befolkningens vilja vinner. • Skapar stabilitet i världen. • Det gynnar människors lika värde. <p>Exempel på relevanta svårigheter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Om inte en majoritet av befolkningen är överens får de styrande svårt att driva en effektiv politik. • Långa vägar till beslut • Människor som inte är engagerade och insatta har ändå del i beslut. • Många människor kan bli besvikna när deras fråga inte vinner. 		

Belägg för nivå E

- Svaret innehåller minst en fördel eller minst en svårighet med demokrati som styrelsesätt.
- Den angivna fördelen eller svårigheten förtydligas med exempel, fakta eller konsekvenser.

Eller

- Svaret innehåller både en fördel och en svårighet med demokrati som styrelsesätt.

Exempel på elevsvar

Att befolkningen får vara med och påverka vilket gör att folket/majoriteten blir nöjda med vem som blir partiledare i landet. På så vis så blir samhället mer rättvist om alla får ytra sig om sin åsikt.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en fördel med demokrati: alla får vara med och påverka. Fördelen förtydligas med en konsekvens: majoriteten blir nöjda och det blir ett mer rättvist samhälle.

Belägg för nivå C

- Svaret innehåller minst två fördelar och minst en svårighet med demokrati som styrelsesätt
- eller
- svaret innehåller minst en fördel och minst två svårigheter med demokrati som styrelsesätt.

- Av de angivna fördelarna och svårigheterna förtydligas minst en av dem med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

a) Det bästa med demokrati är att alla i landet får vara med och ta beslut och rösta. Då lyssnar regeringen och försöker göra fler människor i landet nöjda för annars får de inga röster.

b) Det finns mer fördelar än nackdelar med demokrati. En nackdel är dock att det tar väldigt lång tid i en demokrati att fatta ett beslut. En annan nackdel är att det kostar väldigt mycket med demokrati eftersom det är väldigt mycket kampanjer och val som kostar pengar att genomföra.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en fördel och två svårigheter med demokrati. Fördelen handlar om att alla får vara med och ta beslut. Detta förtydligas genom att svaret ger ett exempel på vilket sätt detta sker i en demokrati, nämligen genom att rösta. Förtydligandet handlar även om att konsekvensen blir att en regering har press på sig att göra människor nöjda för att bli återvalda.

Svårigheterna med demokrati som anges är att det tar lång tid att fatta beslut samt att det kostar mycket pengar att genomföra kampanjer och val.

Belägg för nivå A

- Svaret innehåller minst två fördelar och minst två svårigheter med demokrati som styrelsesätt.
- Minst en av de angivna fördelarna och minst en av de angivna svårigheterna förtydligas med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

a) Demokrati betyder folkstyre och det är exakt så det är. Folket får vara med och bestämma vilka lagar som görs, vad som ska byggas m.m. det sker genom folkomröstningar i direkt demokrati och genom att välja representanter i representativ demokrati. Det ger folk en chans att förändra sitt samhälle genom att argumentera och få fram sin åsikt. Man får klaga på vad man vill med tryckfriheten. Folk följer lagar och blir dömda efter dem. Domstolen är rättvis och oberoende av ens politik eller etnicitet. Man får också jobba med vad man vill utan att en diktator stoppar dig. I en demokrati är det du själv som bestämmer hur du vill leva.

b) I en demokrati går alla förändringar långsamt fram. För att få fram en folkomröstning krävs det enormt mycket

Bedömningsanvisningen fortsätter på nästa sida

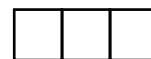
energi och pengar så att folk kan rösta. I en representativ demokrati måste församlingen väljas om regelbundet och det tar tid inom den för att få fram sitt beslut.

Alla partier måste få fram sin åsikt. Sedan röstar man fram ett beslut genom att ha en majoritet. En minoritetsregering som man har i Sverige nu är svag eftersom den inte har fullt stöd av riksdagen. Majoriteten är emot regeringens förslag och tar därför längre tid att få fram något.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret lyfter fram följande fördelar: delaktighet, yttrandefrihet, tryckfrihet, rättsäkerhet och friheten att styra över ditt liv. Delaktigheten exemplifieras genom att det kan ske genom folkomröstningar i direkt demokrati och genom val i representativ demokrati. Svaret lyfter fram följande svårigheter: förändringar går långsamt och att problemen som uppstår om det saknas en tydlig majoritet. Långsamma förändringar förtydligas med exemplet att alla partier måste få fram sina åsikter i debatter innan omröstningar kan ske. Problemen med svaga regeringar i minoritet förtydligas med exemplet kring situationen i Sveriges riksdag idag. Rättsäkerhet förtydligas genom att faktan att en domstol ska vara rättvis oberoende av ens politiska åsikt eller etnicitet.

B3 Fri media i en demokrati

Formulering av uppgiften

Resonera om vilka orsaker (1-3 st.) det finns till att fria medier är viktigt i en demokrati.

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra enkla/utvecklade/väluvecklade och nyanserade resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter, samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande.

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta orsaker till att fri massmedia är viktigt i en demokrati
- förtydliganden med exempel, fakta eller konsekvenser

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevant orsak till att fri media är viktigt i en demokrati. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta orsaker till att fri media är viktigt i en demokrati. • Av de angivna orsakerna förtydligas minst en med exempel, fakta eller konsekvenser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst tre relevanta orsaker till att fri media är viktigt i en demokrati. • Av de angivna orsakerna förtydligas minst två med exempel, fakta eller konsekvenser.
<p>Exempel på relevanta orsaker</p> <ul style="list-style-type: none"> • För att kunna kritisera makthavarna. • För att kunna få information, både positiv och negativ information om de styrande. • För att kunna kräva en förändring i samhället. • För att få fler att engagera sig i politik och samhälle. • Man når fler människor med massmedia och därför är det viktigt att den är fri. • De styrande ska inte kunna kontrollera vad som skrivs i t ex sociala medier. 		

Vanliga orsaker till att svaret inte ger belägg för E

Svaret skriver exempel på hur det kan se ut om de styrande kontrollerar media, utan att tydligt beskriva risker med detta i en demokrati.

Belägg för nivå E

- Svaret innehåller minst en relevant orsak till att fri media är viktigt i en demokrati.

Exempel på elevsvar

I en demokrati ska alla få uttrycka deras egna åsikter. Om man inte får det är det inte längre ett demokratiskt samhälle. Demokrati betyder just att alla får delta till en viss grad i landets styre, medan en diktatur är där en enda person bestämmer allt. För att alla ska få möjlighet att delta i politiken måste ens egna åsikter höras. Därför är fri media viktigt i en demokrati.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en orsak till att fri media är viktigt, att alla ska ha rätt att säga sin åsikt.

Belägg för nivå C

- Svaret innehåller minst två relevanta orsaker till att fri media är viktigt i en demokrati.
- Av de angivna orsakerna förtydligas minst en med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

Eftersom att människor i samhället borde ha rätten att få skriva ut saker i tidningar utan att de som styr landet säger ja eller nej. Man ska ha yttrandefrihet och människor ska få säga sitt. Utan fri media skulle det vara som en diktatur på grund av att människor inte har en fri åsikt att yttra. Det skulle bli som en stängd kupol där människor skulle vara helt ovetande om vad som sker i samhället. De som bestämmer skulle ju kunna styra våra tankar och åsikter hur de än ville.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta orsaker, att människor ska ha rätt att säga och skriva vad de vill samt att de styrande inte ska ha möjlighet att kontrollera och påverka den information som går ut. Den andra orsaken förtydligas med exempel på hur det kan fungera i en diktatur om de styrande kan bestämma vad befolkningen får veta och inte får veta.

Belägg för nivå A

- Svaret innehåller minst tre relevanta orsaker till att fri media är viktigt i en demokrati.
- Av de angivna orsakerna förtydligas minst två med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

För att en demokrati ska fungera måste alla ha rätt att säga sin tanke om olika politiska frågor, förändringar i samhället etc. Media är kanske den enklaste vägen till att förmedla sina synpunkter och man har även möjlighet till att sprida det vidare till andra personer genom ex. taggar och likes. Det gör att informationen hamnar hos många människor samtidigt. Man kan på så sätt få andras idéer och synpunkter på ett snabbt och ofta enkelt och effektivt sätt. Media i en demokrati spelar också stor roll då den kan få lagar, regler

eller liknande att kanske börja ändras om de anses av en stor grupp människor felaktiga eller orättvisa. Media får även fler personer involverade i politik och frågeställningar kring samhället jämfört om det inte skulle finnas. Det kan ju ibland vara lättare att leda och få personer att leda en protest på nätet och i massmedia än i verkligheten då mycket tid och planering kan krävas för att hålla en protest genom en stad, dessutom vill kanske också några vara anonyma då kanske jobb eller rykte skadas om man inte får lov att följa sin identitet. Media kan enligt mig få folkets röst att höras lättare oavsett vem man är så länge åsikterna inte är kränkande mot kön religion etc. Staten i landet får då lättare att kanske inse vad som är rätt eller fel om en öppen diskussion leds i ett forum i massmedia än en sluten diskussion som leds i en liten by någonstans i landet.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre orsaker till att fri media är viktigt i en demokrati: folk ska kunna säga vad de tycker, åsiktsyttringar och protester i media kan resultera i förändring samt att massmedierna kan få fler att involvera sig i politik och samhälle. Samtliga orsaker förtydligas. Yttrandefriheten förtydligas med en konsekvens av hur mycket lättare det är att sprida budskap genom media. Att media kan bidra till förändring förtydligas med beskrivningen av hur en stor grupp människor kan kräva en lagändring till exempel. Den sista orsaken, att fler involverar sig, förtydligas med exempel på hur medier gör det lättare för fler att på olika sätt visa sitt engagemang i de frågor de brinner för, utan att riskera att skada sitt jobb eller rykte.

B4 Ryktesspridning på internet

Formulering av uppgiften

Beskriv vilka konsekvenser (1-3 st.) den här typen av ryktesspridning på internet kan få både för individer och för samhället.

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband med enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/väluvecklade och väl underbyggda resonemang.

Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla/utvecklade/väluvecklade resonemang och till viss del/relativt väl/väl underbyggda argument och kan då i viss/förhållandevis stor/stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta konsekvenser av ryktesspridning för individ och för samhälle
- förtydliganden med exempel eller fakta

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevant konsekvens av ryktesspridning för individ eller för samhälle. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta konsekvenser av ryktesspridning för individ eller för samhälle. • Av de angivna konsekvenserna förtydligas minst en med exempel eller fakta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst tre relevanta konsekvenser av ryktesspridning för individ och för samhälle. • Av de angivna konsekvenserna förtydligas minst två med exempel eller fakta.
<p>Exempel på relevanta konsekvenser för individen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Personen blir hotad. • Personen blir själv utsatt för brott. • Personen får svårt att skaffa arbete. • Personens familj upplever sig förföljda. • Oskyldiga blir uthängda som skyldiga. • Personen mår dåligt. 	<p>Exempel på relevanta konsekvenser för samhället</p> <ul style="list-style-type: none"> • Folk tar lagen i egna händer – kriminalitet. • Rättssäkerheten försvagas om personen blir dömd på förhand eller om oskyldiga personer uppfattas som skyldiga. • Vittnens bild av händelser kan förändras om de läser om och ser bilder av påstådda gärningsmän. • Kan förstärka sociala spänningar. 	

Belägg för nivå E

- Svaret innehåller minst en relevant konsekvens av ryktesspridning för individ eller för samhälle.

Exempel på elevsvar

Person kan bli hotad av en person som har läst inlägget och har något imot den person som visar sig vara oskyldig.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant konsekvens, att personen som ryktena handlar om kan bli hotad.

Bedömningsanvisningen fortsätter på nästa sida

Belägg för nivå C

- Svaret innehåller minst två relevanta konsekvenser av ryktesspridning för individ eller för samhälle.
- Av de angivna konsekvenserna förtydligas minst en med exempel eller fakta.

Exempel på elevsvar

Det kan i första hand bli problem för den misstänkte då den kan få hot i efterhand av människor som fortfarande tror att den personen har utfört brottet. Även för familjen kan det bli en jobbig situation. Det kan även bli svårigheter att få jobb eftersom en arbetsgivare inte gärna anställer någon som varit misstänkt för ett våldsbrott även om dom ej utfört gärningen, det kan tillslut gå så långt att polis måste lägga resurser på att skydda en person vilket kostar pengar.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre konsekvenser varav en förtydligas. Konsekvenserna är att personen kan få utstå hot, att personen kan få svårt att bli anställd samt att polis kanske behöver skydda personen. Att personen har svårt att bli anställd förtydligas med ett exempel på hur en arbetsgivare kan resonera.

Belägg för nivå A

- Svaret innehåller minst tre relevanta konsekvenser av ryktesspridning för individ och för samhälle.
- Av de angivna konsekvenserna förtydligas minst två med exempel eller fakta.

Exempel på elevsvar

Om personer misstänkta för en kriminell handling får sina personuppgiftspridda på internet och det sedan visas sig att de är oskyldiga, kan det leda till att de inte kan söka arbeten eller få ta del av samhällstjänster. Det kan även leda till att de själva blir utsatta för brott, de kan bli hotade och kanske till och med dödade. Om den misstänkte tillhör eller kan identifieras till en speciell samhällsgrupp, kan den gruppen hängas ut för att vara kriminell eller våldsbenägen. Felaktiga fördomar kan uppstå i samhället, som i sin tur leder till att den uthängda samhällsgruppen kränks och förtrycks. Att dra för snabba slutsatser kan påverka fler än den enskilda individen och på så sätt leda till att en hel samhällsgrupp blir ofördelaktigt behandlad.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre konsekvenser varav två förtydligas. Konsekvenserna är att personen kan få det svårt när de söker arbete, att personen kan utsättas för brott samt att fördomar kan spridas om den samhällsgrupp personen tillhör. Konsekvensen att personen kan utsättas för brott förtydligas med att de kan bli hotade eller dödade. Konsekvensen att det kan spridas fördomar om den samhällsgrupp personen tillhör förtydligas bland annat med att de kan få utstå kränkningar och förtryck. Svaret innehåller en fördjupning i och med beskrivningen av att samhällsgrupper kan bli ofördelaktigt bli dömda på förhand.

B5 När ett brott har begåtts

--	--	--

Formulering av uppgiften och rätta svar

Markera med ett kryss i rätt kolumn efter varje påstående om det stämmer eller inte stämmer.

Påstående	stämmer	stämmer inte
a) Målsäganden är den person som blivit utsatt för brott.	X	
b) Advokaten griper den misstänkte direkt på brottsplatsen.		X
c) Om en misstänkt grips på bar gärning och erkänner brott blir det ingen rättegång.		X
d) Polisen gör en första undersökning på brottsplatsen.	X	
e) Notarien är den som är misstänkt för ett brott.		X
f) Domaren är den som väcker åtal mot den misstänkte.		X
g) Åklagaren ska bevisa att den tilltalade är oskyldig.		X
h) Domaren är den som leder rättegången.	X	
i) Advokaten för den tilltalades talan i rättssalen.	X	
j) Vittnen kallas till rättegången för att berätta vad de sett eller hört.	X	
k) Den tilltalade för protokoll över vad som sägs under rättegången.		X
l) Nämndemännen är de enda som dömer i en rättegång.		X
m) Nämndemännen behöver inte ha juridisk utbildning.	X	
n) Den dömdes ålder kan påverka hur hårt straffet blir.	X	
o) Enligt svensk lag ska alla vara lika inför lagen.	X	

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

Progression

Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat om rättsliga strukturer i Sverige, vilket här innebär att sambanden bedöms som mer komplexa. Antalet korrekta svar visar också på en mer fungerande begreppsanvändning.

Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar och belägg utfaller enligt tabellen. Om en elev har skrivit flera kryss i någon av deluppgifterna bedöms svaret på den deluppgiften som ogiltigt.

Antal rätt	Belägg för nivå
9-11	E
12-13	C
14-15	A

B6 Vilket begrepp skall bort?

--	--	--

Formulering av uppgiften och rätta svar

Markera med kryss det begrepp som inte passar in i sammanhanget.

- a) betänkande
- b) inflation
- c) ombud
- d) protokoll
- e) rösta
- f) objektivitet
- g) talman
- h) vittne
- i) deklarerera
- j) regemente
- k) konflikt
- l) mened
- m) kontrakt
- n) ledamot
- o) fullmäktige

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven:

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

Progression

Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat inom den politiska strukturen, vilket här innebär att sambanden bedöms som mer komplexa och begrepps användningen som mer välfungerande.

Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar, och belägg utfaller enligt tabellen nedan. Om en elev har satt flera kryss på en deluppgift räknas svaret på den uppgiften som ogiltigt.

Antal rätt	Belägg för nivå
8-10	E
11-13	C
14-15	A

B7 Ekonomiska begrepp

--	--	--

Formulering av uppgiften och rätta svar

Nedan finns ett antal begrepp som handlar om ekonomi. Läs först igenom och skriv dem sedan i den mening där de passar bäst.

- a) När ett företag har större inkomster än utgifter kallas detta för vinst.
- b) Tillgången till en vara kan också kallas utbud.
- c) Import innebär att ett land köper varor av andra länder.
- d) Inflation betyder att ett lands pengar minskar i värde.
- e) När ett lands ekonomiska system bygger på att prissättningen sker utan inblandning från staten kallas det för marknadsekonomi.
- f) Det sammanlagda värdet av ett lands produktion av varor och tjänster under ett år kallas också för BNP (bruttonationalprodukt).
- g) Ränta är den kostnad/avgift som man får betala när man t. ex. tar ett lån i en bank.
- h) Du betalar skatt på varor du köper i en affär, denna skatt kallas moms.
- i) När ett lands ekonomi går bra, få är arbetslösa och det produceras mycket varor och tjänster kallas detta för högkonjunktur.
- j) Disponibel inkomst är de pengar en löntagare har efter att ha betalat skatt och tagit emot eventuella bidrag.

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

Progression

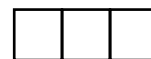
Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat om ekonomiska strukturer i Sverige, vilket här innebär att sambanden blir mer komplexa. Antalet korrekta svar visar också på en mer fungerande begreppsanvändning.

Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar och belägg utfaller enligt tabellen. Om eleven skrivit mer än ett begrepp i någon lucka räknas svaret på den deluppgiften som ogiltigt.

Antal rätt	Belägg för nivå
6-7	E
8-9	C
10	A

B8 De ekonomiska klyftorna ökar

Formulering av uppgiften

Resonera om politiska åtgärder (1-3 st.) och hur dessa skulle kunna minska de ekonomiska klyftorna och skillnaderna i Sverige.

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband med enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/väluvecklade och väl underbyggda resonemang.

Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla/utvecklade/väluvecklade resonemang och till viss del/relativt väl/väl underbyggda argument och kan då i viss/förhållandevis stor/stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta politiska åtgärder för att minska klyftorna i Sverige
- förtydliganden med exempel, fakta eller konsekvenser

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevant politisk åtgärd för att minska klyftorna i Sverige. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta politiska åtgärder för att minska klyftorna i Sverige. • Av de angivna politiska åtgärderna förtydligas minst en med exempel, fakta eller konsekvenser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst tre relevanta politiska åtgärder för att minska klyftorna i Sverige. • Av de angivna politiska åtgärderna förtydligas minst två med exempel, fakta eller konsekvenser.
<p>Exempel på relevanta åtgärder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Höja eller sänka vissa skatter. • Satsa på välfärd – likvärdig utbildning och sjukvård till alla, offentlig sektor. • Satsa för att få fler i arbete. • Satsa på jämställda löner, utjämna löneskillnader mellan män och kvinnor. • Ge mer bidrag till låginkomsttagare. • Minska bostadssegregationen. • Satsa på utbildning så att fler kan börja på högskola. 		

Belägg för nivå E

- Svaret innehåller minst en relevant politisk åtgärd för att minska klyftorna i Sverige.

Exempel på elevsvar

För att minska klyftorna i Sverige så kan de som får hög lön betala ännu mer i skatt för det kommer leda till att gapet minskar mellan rika och de fattiga.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant åtgärd för att minska klyftorna i Sverige, nämligen att de som får hög lön kan få betala ännu mer i skatt.

Bedömningsanvisningen fortsätter på nästa sida

Belägg för nivå C

- Svaret innehåller minst två relevanta politiska åtgärder för att minska klyftorna i Sverige.
- Av de angivna politiska åtgärderna förtydligas minst en med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

Det bästa vore nog att man anpassade skatten till ens lön. Så ifall jag är rik betalar jag mer skatt och vice versa. Detta skulle tillslut balansera ut folks pengar. De rika borde ge mer eftersom de har mer. Man kan lägga ned mer tid på att hjälpa arbetslösa att hitta jobb (för ibland kan de behöva psykiskt stöd). Det bör också vara rättvist angående hur mycket lön man får. Kvinnor tjänar fortfarande mindre än män, och ifall alla fick lika lön så skulle löneskillnaderna minskas ett snäpp.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre relevanta politiska åtgärder; att justera skatter, satsa på att hjälpa fler få arbete samt att utjämna löneskillnaderna mellan män och kvinnor. Den första åtgärden förtydligas med en konsekvens av hur skatter kan ha en utjämnande effekt.

Belägg för nivå A

- Svaret innehåller minst tre relevanta politiska åtgärder för att minska klyftorna i Sverige.
- Av de angivna politiska åtgärderna förtydligas minst två med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

För att minska klyftorna borde de rika få betala mera skatt och bidra med mer pengar till skola, äldreomsorg osv medan de som är fattigare ska få betala lite mindre skatt så att de får mer pengar till att klara av att försörja sig, annars så måste dom kanske gå till socialen och söka om bidrag i alla fall. En till lösning för att kunna minska klyftorna skulle vara att politikerna gör det lättare för folk att starta mer företag så att fler jobb skapas, då skulle människor ha chans till ett. Kunna vara en möjlighet i alla fall för om då sen företaget går bra genererar det mer pengar till att betala skatt och kunna hjälpa andra. En till sak är utbildning att fler kan få tillgång till en utbildning och att det ska vara billigare att få utbilda sig inom högre områden då skulle man få flera människor som kunde mera och som skulle kunna höja skatten och så har man mer jobbmöjligheter med en utbildning.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre relevanta politiska åtgärder; olika skatter beroende på inkomst, att göra det lättare att starta fler företag som genererar jobb och att främja utbildning. Skatten som åtgärd förtydligas med exemplet att om rika betalar mer och fattiga mindre så kan de fattigare klara sig på egen hand och de rikas inkomster minskas och då minska klyftorna. Den andra åtgärden, att göra det lättare att starta företag, förtydligas med konsekvenserna chans till jobb och att företagen betalar skatt som kan hjälpa andra. Den sista åtgärden handlar om utbildning. Detta förtydligas med att om staten kan göra utbildningen billigare så kan fler få chans att utbilda sig och på så sätt förbättra sin levnadsstandard genom att öka chansen att få ett bra jobb.

B9 Konsumera mera?

Formulering av uppgiften

Beskriv vilka effekter (1-3 st.) att människor handlar, konsumtion, kan få för ekonomin i samhället.

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer.

Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta effekter ur olika perspektiv av hur konsumtion kan påverka samhällets ekonomi
- förtydliganden med exempel, fakta eller konsekvenser

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevant effekt ur ett perspektiv av hur konsumtion kan påverka samhällets ekonomi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta effekter ur två perspektiv av hur konsumtion kan påverka samhällets ekonomi. • Av de angivna effekterna förtydligas minst en med exempel, fakta eller konsekvenser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst tre relevanta effekter ur tre perspektiv av hur konsumtion kan påverka samhällets ekonomi. • Av de angivna effekterna förtydligas minst två med exempel, fakta eller konsekvenser.
<p>Exempel på perspektiv</p> <ul style="list-style-type: none"> • Individ, hushållet • Företag • Offentliga sektorn <p>Relevanta effekter för individen/hushåll</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fler jobb • Inkomsten påverkas positivt <p>Relevanta effekter för företag</p> <ul style="list-style-type: none"> • Företagen ökar försäljningen • Företagen producerar mer • Företagen anställer fler 	<p>Relevanta effekter för offentlig sektor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ökade skatteintäkter (i form av moms, inkomstskatt och företagens skatter och avgifter) • Stat, kommun och landsting kan producera välfärd • Lägre utgifter för bidrag och arbetslöshetsförsäkring <p>Övriga effekter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konsumtion leder till miljöpåverkan som i sin tur leder till ekonomiska konsekvenser för stat, företag och individer. 	

Bedömningsanvisningen fortsätter på nästa sida

Belägg för nivå E

- Svaret innehåller minst en relevant effekt ur ett perspektiv hur konsumtion kan påverka samhällets ekonomi.

Exempel på elevsvar

Om alla handlar mer då får landet momsen av det vi handlar och då får landet mer pengar.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant effekt (momsintäkter) ur ett samhällsperspektiv.

Belägg för nivå C

- Svaret innehåller minst två relevanta effekter ur två perspektiv av hur konsumtion kan påverka samhällets ekonomi.
- Av de angivna effekterna förtydligas minst en med exempel, fakta eller konsekvenser.

Exempel på elevsvar

De pengar vi handlar för är de på arbetsplatsens lön plus att om det t.ex. är i en mataffär betalas även en moms. Den momsen är de pengar som går till staten, som i sin tur ger t.ex. bidrag till kommunen som i sin tur ger bidrag till människor, t.ex. barnbidrag.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta effekter av hur konsumtion kan påverka samhällets ekonomi: löner för individer och moms till staten. Effekterna är beskrivna ur två perspektiv, individen och staten. Den andra effekten förtydligas med en konsekvens, att momsintäkter ger ökade pengar till staten som använder det som bidrag.

Belägg för nivå A

- Svaret innehåller minst tre relevanta effekter ur tre perspektiv av hur konsumtion kan påverka samhällets ekonomi.
- Av de angivna effekterna förtydligas minst två med exempel, fakta eller konsekvenser.

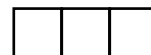
Exempel på elevsvar

När människor handlar får företagen mer pengar som går till löner, företaget och staten. Lönerna används av arbetstagaren som ger pengarna till andra företag i utbyte mot varor eller tjänster. Pengarna som stannar i företaget kan gå till hyra, inköp av produkter, en ny lokal, reparationer etc. Alltså saker som utvecklar företaget. Det som går till staten används till välfärden, infrastrukturen, bidrag mm. Så när människor konsumerar börjar pengar att röra sig - ekonomin går runt.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre relevanta effekter av hur konsumtion kan påverka samhällets ekonomi: mer pengar till den enskilde individens lön, mer pengar till företagen och mer pengar till staten. Det första förtydligas med att konsumtionen fortsätter, pengar byts mot varor. Det andra med att produktionen utvecklas. Av den tredje effekten framgår det vad statens pengar används till, välfärd och infrastruktur, även om ordet skatt inte används uttryckligen. Svaret innehåller perspektiven individ, företag och stat.

B10 Velfärdsstrukturer

Formulering av uppgiften och rätta svar

Kryssa för det alternativ som passar bäst till de olika händelserna.

a) En 15-åring tandläkarbesök betalas av...	landstinget/regionen
b) Om en läkare bestämt att en arbetstagare inte kan jobba under en tid kallas det att arbetstagaren är...	sjukskriven
c) Första dagen du är sjuk från jobbet får du ingen lön. Den dagen kallas...	karensdag
d) Under åren du arbetar betalar du och arbetsgivaren in pengar så att du ska ha en inkomst när du slutar arbeta p.g.a. ålder. Den inkomsten kallas...	pension
e) Att jobba utan att betala skatt på lönen kallas...	svartjobb
f) Den som är medlem i en A-kassa kan få 80% av lönen vid arbetslöshet. Under tiden man är arbetslös måste man...	söka nytt jobb
g) Om du går på gymnasiet får du studiebidrag, för närvarande 1250 kr/månad, om du...	inte skolkar
h) Skolmaten i Sverige är gratis för eleverna därför att...	alla elever ska få näringsrik mat i skolan oberoende av familjens ekonomi
i) Den elev som bor långt ifrån skolan kan få åka gratis till skolan därför att...	alla barn ska gå i skolan även om det är lång väg
j) Viktigaste orsak till att unga mellan 18-28 år kan få bostadsbidrag är om hon/han...	har låg inkomst

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer.

Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

Progression

Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat om ekonomiska och sociala strukturer i Sverige, vilket här innebär att sambanden blir mer komplexa. Antalet korrekta svar visar också på en mer fungerande begreppsanvändning

Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar och belägg utfaller enligt tabellen. Om en elev skrivit två kryss på någon deluppgift så räknas det svaret som ogiltigt.

Antal rätt	Belägg för nivå
6-7	E
8-9	C
10	A

B11 Påståenden om samhällsfrågor

--	--	--

Formulering av uppgiften och rätta svar

Markera med en siffra vilken samhällsfråga som troligast diskuteras i påståendet.

8	a) "Om utsläppen av växthusgaserna inte minskar är jag rädd att vår jord kommer att gå under."
5	b) "Det är oerhört frustrerande att män tjänar mer än kvinnor när de utför samma arbete."
16	c) "För att upprätthålla vår välfärd måste inkomstskatten höjas."
15	d) "Det är fel att äta kött för även djurens liv har ett värde."
14	e) "En väg ur arbetslöshet är att studera."
1	f) "Principen en person - en röst är jätteviktig."
6	g) "Strängare fängelsestraff skulle minska antalet brott."
9	h) "Vi borde avskaffa kungahuset för det hör inte hemma i en demokrati."
13	i) "I områden där de flesta av de boende har utländsk bakgrund kan det vara svårt att känna delaktighet i det svenska samhället."
4	j) "Alla människor är lika mycket värda oavsett ålder och härkomst."
12	k) "Det känns väldigt tryggt att principen där man är garanterad en advokat och en rättvis rättegång om man begår ett brott, finns i Sverige."
10	l) "Om Sveriges välfärd ska kunna bevaras måste människor i framtiden arbeta längre än till 65 år."
2	m) "Det är skrämmande att många lagar som styr oss i Sverige bestäms utanför Sveriges gränser."
11	n) "Unga människor påverkas mycket mer än vi tror av det som står i tidningar, det vi ser på tv och sådant vi möter på internet."

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband med enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla/utvecklade/välutvecklade resonemang och till viss del/relativt väl/väl underbyggda argument och kan då i viss/förhållandevis stor/stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.

Progression

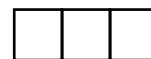
Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat om olika samhällsfrågor, vilket här innebär att sambanden bedöms som mer komplexa.

Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar och belägg utfaller enligt tabellen. Om en elev angett två alternativ vid något svar så räknas den deluppgiften som ogiltig.

Antal rätt	Belägg för nivå
7-9	E
10-12	C
13-14	A

B12 Unga arbetslösa

Formulering av uppgiften

Beskriv vilka konsekvenser (1-3 st.) arbetslöshet bland unga kan få för individen och samhället.

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer.

Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta konsekvenser av ungdomsarbetslöshet för individ och samhälle
- förtydliganden med exempel eller fakta

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevant konsekvens av ungdomsarbetslöshet som berör individ eller samhälle. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta konsekvenser av ungdomsarbetslöshet. En som berör individen och en som berör samhället. • Av de angivna konsekvenserna förtydligas minst en med exempel eller fakta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller sammanlagt minst tre relevanta konsekvenser av ungdomsarbetslöshet som berör både individ och samhälle. • Av de angivna konsekvenserna förtydligas minst två med exempel eller fakta.
<p>Exempel på relevanta konsekvenser</p> <p>För individen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Svårighet att få en inkomst • Minskad pension • Utanförskap och ohälsa • Svårigheter att flytta hemifrån • Senare inträde i vuxenlivet <p>För samhället:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minskade skatteintäkter • Ökade kostnader för samhället • Risk för ökad kriminalitet 		

Belägg för nivå E

- Svaret innehåller minst en relevant konsekvens av ungdomsarbetslöshet som berör individ eller samhälle.

Exempel på elevsvar

Det kan komma vissa konsekvenser för unga arbetslösa som till exempel mindre pengar, ingen bostad utan boendet är hos föräldrar eller kompisar. Jag tycker att man ska välja själv om man vill vara arbetslös eller inte. Att vara arbetslös är inget man väljer själv.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta konsekvenser för individen, mindre pengar samt ingen egen bostad.

Belägg för nivå C

- Svaret innehåller minst två relevanta konsekvenser av ungdomsarbetslöshet. En som berör individen och en som berör samhället.
- Av de angivna konsekvenserna förtydligas minst en med exempel eller fakta.

Exempel på elevsvar

Hög arbetslöshet bland unga har flera nackdelar. För individen innebär det en ansträngd ekonomi. Om en stor andel av befolkningen lever utan inkomst ökar kravet på staten att öka budgeten för olika bidrag. Detta kombinerat med att bidragstagarna inte betalar inkomstskatt innebär att Sverige på sikt kan hamna i en lågkonjunktur vilket gör att människor kan mista jobben.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta konsekvenser av ungdomsarbetslöshet. En för individen, ansträngd ekonomi. En för samhället, minskade skatteintäkter. Den senare förtydligas med exemplet: "Om en stor andel av befolkningen lever utan inkomst ökar kravet på staten att öka budgeten för olika bidrag" som förstärker konsekvenserna av minskade skatteintäkter.

Belägg för nivå A

- Svaret innehåller sammanlagt minst tre relevanta konsekvenser av ungdomsarbetslöshet som berör både individ och samhälle.
- Av de angivna konsekvenserna förtydligas minst två med exempel eller fakta.

Exempel på elevsvar

Många unga kommer ha svårt att klara sig vilket kommer leda till att de bor kvar hemma hos sina föräldrar vilket i sin tur sätter mer press på familjens ekonomi. Om unga måste kämpa mycket för att få jobb och kanske inte har en stadig ekonomi förrän vid 35-års åldern kommer det dröja innan man skaffar barn. Det kommer leda till att befolkningsökningen minskar och det kommer finnas färre som kan jobba i framtiden och betala skatt. Då blir det ännu svårare för samhället att försöka minska arbetslösheten p.g.a. den lägre budgeten. Unga arbetslösa har även en tendens att hamna på fel väg i livet och ägna sig åt kriminell verksamhet. Det kommer straffa samhället snabbt.

Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre relevanta konsekvenser av ungdomsarbetslöshet; att många unga kommer ha svårt att klara sig ekonomiskt, att samhällets ekonomi påverkas samt att unga arbetslösa riskerar att hamna i kriminalitet. De två första konsekvenserna förtydligas med exemplen att unga blir kvar hemma hos föräldrarna längre och därmed belastar deras ekonomi samt att det i förlängningen kommer finnas färre skattebetalare.

3. Instruktioner för sammanställning till ett provbetyg

För att kunna ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapskraven nås på skolenivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå sätts ett sammanvägt provbetyg för varje elev som genomför samtliga delprov. Detta görs i de årskurser där betyg ges. Provbetyget gör det möjligt att göra resultatjämförelser mellan kommuner och skolor, liksom jämförelser över tid.

Sammanvägning till ett provbetyg i samband med provet i samhällskunskap för årskurs 9

När bedömningen av elevens samtliga svar är avslutad sammanställs resultatet på båda delproven tillsammans i det formulär för sammanställning av elevresultat som finns som kopieringsunderlag i detta häfte. Resultatet för varje uppgift förs in genom att sätta kryss i respektive ruta för respektive uppgift. Det är viktigt att notera att visade belägg för kunskaper på en högre nivå också ger belägg för de lägre nivåerna för samma uppgift. Ett belägg för nivå C för en uppgift ger således belägg även för nivå E på samma uppgift. När beläggen i båda delproven sammanställs räknas de samman för varje del av kunskapskraven och varje nivå. Antalet E-, C- och A-belägg förs in på rätt rad under respektive del av kunskapskraven. Provbetyget är beroende av dels totalt antal belägg, dels vilken nivå de erhållna beläggen omfattar. Sammanfattningsvis avgörs provbetyget av två faktorer:

- totalt antal belägg på provet
- antalet belägg på olika nivåer

Gränserna för provbetygen har tagits fram med etablerade metoder där verksamma lärare har skattat uppgifternas svårighetsgrad. De gränser som anges för provbetyg bygger på att eleven deltagit i båda delproven.

Formulär för sammanställning av elevresultat, steg för steg

1. Summera elevens visade belägg för de olika nivåerna samt elevens totala antal belägg.
2. Fastställ elevens provbetyg med hjälp av tabellen på sid. 53.

På följande sidor finns exempel på ifyllda formulär för sammanställning av elevresultat.

Exempel från uppgift B12 i årets ämnesprov

Uppgiften ger eleven möjlighet att visa belägg för nivå A, vilket innebär att man också kan visa belägg enbart för nivå E, eller enbart för nivå E och C.

Notera så här om eleven visat belägg för nivå E, men inte högre nivåer.

Uppgift B12							☒	☐	☐
	E	C	A	E	C	A	E	C	A

Notera så här om eleven visat belägg på nivå C:

Uppgift B12							☒	☒	☐
	E	C	A	E	C	A	E	C	A

Notera så här om eleven visat belägg på nivå A:

Uppgift B12							☒	☒	☒
	E	C	A	E	C	A	E	C	A

Tabell 1. Gränser för provbetyget i samhällskunskap i årskurs 9

Provbetyg	Minsta antal belägg totalt	Fördelning på nivåer
E	17	
D	27	Totalt 8 av beläggen ska finnas på nivå C eller A
C	37	Totalt 16 av beläggen ska finnas på nivå C eller A
B	49	Totalt 8 av beläggen ska finnas på nivå A
A	58	Totalt 15 av beläggen ska finnas på nivå A

För provbetyg E ska eleven ha minst 17 belägg totalt.

För provbetyg D ska eleven ha minst 27 belägg totalt, varav minst 8 på nivå C eller sammanlagt 8 på nivå C plus A.

För provbetyg C ska eleven ha minst 37 belägg totalt, varav minst 16 på nivå C eller sammanlagt 16 på nivå C plus A.

För provbetyg B ska eleven ha minst 49 belägg totalt, varav minst 8 på nivå A.

För provbetyg A ska eleven ha minst 58 belägg totalt, varav minst 15 på nivå A.

Tre elevexempel på uträkning av provbetyg

Elev 1

Eleven har totalt visat 49 belägg varav 8 belägg för nivå A. Provbetyget blir B.

	Första delen av kunskapskraven			Andra delen av kunskapskraven			Tredje delen av kunskapskraven			Totalt antal belägg för eleven per nivå:	Max antal belägg per nivå:	
	E	C	A	E	C	A	E	C	A			
Max antal belägg	12	12	10	6	6	6	6	6	6			
Visat belägg för nivå E	10			6			6			E	22	24
Visat belägg för nivå C		8			5			6		C	19	24
Visat belägg för nivå A			4			2			2	A	8	24
Summering av totalt visade belägg:										49	72	Provbetyg: B

Elev 2

Eleven har totalt visat 42 belägg varav 18 för nivå C och 1 för nivå A, dvs. totalt 19 visade belägg för nivå C och/eller nivå A. Provbetyget blir C.

	Första delen av kunskapskraven			Andra delen av kunskapskraven			Tredje delen av kunskapskraven			Totalt antal belägg för eleven per nivå:	Max antal belägg per nivå:	
	E	C	A	E	C	A	E	C	A			
Max antal belägg	12	12	10	6	6	6	6	6	6			
Visat belägg för nivå E	11			6			6			E	23	24
Visat belägg för nivå C		9			4			5		C	18	24
Visat belägg för nivå A			1			0			0	A	1	24
Summering av totalt visade belägg:										42	72	Provbetyg: C

Elev 3

Eleven har visat totalt 16 belägg varav 2 belägg för nivå C. Provbetyget blir F.

	Första delen av kunskapskraven			Andra delen av kunskapskraven			Tredje delen av kunskapskraven			Totalt antal belägg för eleven per nivå:	Max antal belägg per nivå:		
	E	C	A	E	C	A	E	C	A				
Max antal belägg	12	12	10	6	6	6	6	6	6				
Visat belägg för nivå E	7			6			1			E	14	24	
Visat belägg för nivå C		2			0			0		C	2	24	
Visat belägg för nivå A			0			0			0	A	0	24	
Summering av totalt visade belägg:											16	72	Provbetyg: F

Instruktioner för inrapportering av provresultat

Elevernas resultat på proven samlas in på nationell nivå. Detta görs för att kunna följa upp och utvärdera kvaliteten i svensk skola, för forskning och för att kunna utveckla proven. Skolan ska skicka in uppgifter till två insamlingar. Utöver dessa två insamlingar samlar även Skolinspektionen in elevprestationer från vissa skolor för omdömning. Om skolan ingår i Skolinspektionens urval skickas information om insamlingen ut till rektorn.

Insamling 1

Statistiska centralbyrån (SCB) samlar på uppdrag av Skolverket in information om provresultaten för samtliga elever som gör provet. Informationen om den här insamlingen skickar SCB ut till skolorna via brev. Skolan ska rapportera in provresultaten till SCB senast den 18 juni 2018.

Insamling 2

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet som konstruerar provet på uppdrag av Skolverket samlar in ett urval av elevprestationer samt resultat på uppgiftsnivå. De tar också fram en enkät där lärare ombeds lämna synpunkter på provet. Resultaten och synpunkterna används för att kvalitetssäkra och utveckla provet.

Digital inrapportering av resultat

Skolan ska göra en digital inrapportering av resultat på uppgiftsnivå för de elever som är födda den 6, 16 och 26 i varje månad. Detta ska ske senast den 30 juni 2018.

Rapportera in resultaten så här:
 Detta görs digitalt via webben på:
www.npso.se/inrapportering18
 Aktiveringskod: 9sh18
 Följ instruktionerna på webben

Lärare ges också möjlighet till en frivillig inrapportering av en hel klass. Om man använder denna möjlighet kan man få jämförelse på gruppnivå av utfallet på ämnesprovet mellan den enskilda klassen och ett genomsnittligt urval av elever i Sverige. Detta visualiseras även genom att utfallet redovisas för de olika delarna av kunskapskraven som prövas. Urvalet av elever grundar sig på den inrapportering som lärare har gjort för elever födda den 6:e, 16:e och 26:e i varje månad. På individnivå räknas provbetyget automatiskt fram om den frivilliga inrapporteringen används. Om du har elever som tillhör det urval som ska rapporteras in och även vill göra den frivilliga inrapporteringen av en hel klass kan du göra detta samtidigt. Mer information finns på:
www.npso.se/inrapportering18
 Aktiveringskod: 9sh18 Följ instruktionerna.

Lärarenkät

Lärarna lämnar synpunkter på provet och gör detta genom att fylla i en digital lärarenkät. Enkäten är öppen till och med den 30 juni 2018.

Fyll i lärarenkäten så här:
 Gå in på www.npso.se/inrapportering18
 Aktiveringskod: 9sh18
 Fyll i lärarenkäten.
 Tryck på Skicka enkäten när du är färdig.

Inskickning av elevprestationer

Skolan ska skicka in avidentifierade kopior på bedömda elevhäften i sin helhet inklusive avidentifierade formulär för sammanställning av elevresultat (kopieringsunderlag 1 s. 59) för de elever som är födda den 15:e i varje månad. Fullständig information angående detta finns i kopieringsunderlag 2 på s. 60 i detta häfte. Skicka materialet senast den 30 juni 2018 till:

Göteborgs universitet, IPS
 Nationella prov Samhällskunskap
 Box 300
 405 30 Göteborg

Delprov	Provmaterial att skicka in per elev
Delprov A+B	Kopia av bedömda elevhäften Delprov A plus B, avidentifierade Observera att hela prov ska skickas in, även obesvarade uppgifter.
Övrigt	Ifyllt "Formulär för sammanställning av elevresultat" som finns som kopieringsunderlag, s. 59, avidentifierat

Resultaten på provet i relation till slutbetyget

I grundskolan ska de nationella proven användas för att bedöma elevernas kunskaper i förhållande till grundskolans kunskapskrav. I årskurserna 6 och 9 ska de även användas som stöd för betygssättningen. Det är alltså viktigt att läraren beaktar provresultaten vid betygssättningen. Resultaten ska då även sättas i relation till det övriga betygsunderlag som läraren har samlat in.

Det nationella provet prövar stora delar av kunskapskraven, men det kan inte pröva allt i en kursplan. Uppgifterna i proven är utprovade i stor skala tillsammans med elever och lärare för att säkerställa att bedömningen blir så tillförlitlig som möjligt. Resultaten från de olika delproven ger läraren en möjlighet att urskilja hur eleven har presterat i förhållande till olika delar av kunskapskraven. Provbetyget sammanfattar de kunskaper som eleven har visat i provet.

När läraren vid betygssättningen i slutet av terminen tar ställning till en elevprestation som har gjorts vid ett enskilt tillfälle behöver hon eller han vara medveten om att elevens resultat kan ha påverkats av tillfälligheter. Det kan till exempel handla om att eleven har missuppfattat en uppgift eller haft en dålig dag. Elevens slutbetyg kan alltså av olika skäl bli ett annat än provbetyget.

På nationell nivå, huvudmanna- och skolnivå används de nationella proven för att göra övergripande analyser av resultat. Detta görs bland annat för att främja en likvärdig betygssättning. I de fall som det finns

stora avvikelser mellan provbetyg och terminsbetyg/slutbetyg på klass- eller skolnivå beror detta sannolikt inte på tillfälligheter. Det kan då finnas anledning att göra en analys av varför dessa skillnader finns och om betygssättningen på skolan kan anses likvärdig i förhållande till övriga skolor i landet.

4. Kopieringsunderlag och webbmateriel

I det här kapitlet finns följande kopieringsunderlag att använda vid genomförande av provet.

Kopieringsunderlag 1: Formulär för sammanställning av elevresultat

Kopieringsunderlag 2: Försättsblad till kopierade elevlösningar. Underlaget ska fyllas i och skickas in till det provansvariga universitetet tillsammans med kopior av elevernas lösningar.

Övrigt webbmateriel

Vad gäller övriga resurser på webben se Lärarinformation s. 7 och Bedömningsanvisningar s. 50.

Elevens namn:										Födelsedatum:			
Skola:										Klass/grupp:			
Samhällskunskap åk 9	Första delen av kunskapskraven			Tredje delen av kunskapskraven			Femte delen av kunskapskraven			Läser Svenska som andraspråk: Ja ☐ Nej ☐			
										Kön: Pojke ☐ Flicka ☐			
Delprov A	E	C	A	E	C	A	E	C	A	Första delen av kunskapskraven			
Uppgift A1	☐	☐	☐					☐	☐	☐	Eleven har /.../ kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då /.../ samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett /.../ fungerande sätt.		
Uppgift A2								☐	☐	☐			
Uppgift A3	☐	☐	☐										
Uppgift A4								☐	☐	☐			
Uppgift A5								☐	☐	☐			
Uppgift A6	☐	☐	☐										
Uppgift A7				☐	☐	☐							
Uppgift A8	☐	☐	☐										
Uppgift A9				☐	☐	☐							
Uppgift A10	☐	☐	☐										
Uppgift A11	☐	☐	☐										
Uppgift A12				☐	☐	☐							
Delprov B	E	C	A	E	C	A	E	C	A	Tredje delen av kunskapskraven			
Uppgift B1								☐	☐	☐	Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv, och beskriver då /.../ samband med /.../ underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med /.../ resonemang och /.../underbyggda argument och kan då i /.../ utsträckning växla mellan olika perspektiv.		
Uppgift B2								☐	☐	☐			
Uppgift B3								☐	☐	☐			
Uppgift B4				☐	☐	☐							
Uppgift B5	☐	☐	☐										
Uppgift B6	☐	☐	☐										
Uppgift B7	☐	☐	☐										
Uppgift B8				☐	☐	☐							
Uppgift B9	☐	☐	☐										
Uppgift B10	☐	☐	☐										
Uppgift B11				☐	☐	☐							
Uppgift B12	☐	☐	☐										
	E	C	A	E	C	A	E	C	A	Femte delen av kunskapskraven			
Max antal belägg	12	12	12	6	6	6	6	6	6	Totalt antal belägg för eleven per nivå:	Max antal belägg per nivå:		
Antal belägg för nivå E	☐			☐			☐			E	<input type="text"/>	24	
Antal belägg för nivå C		☐			☐			☐		C	<input type="text"/>	24	
Antal belägg för nivå A			☐			☐			☐	A	<input type="text"/>	24	
Summering av totalt visade belägg:										<input type="text"/>	72	Provbetyg: <input type="text"/>	

Provbetyget i formuläret sammanfattar de kunskaper som eleven har visat i det nationella provet. Slutbetyget behöver inte vara detsamma som provbetyget eftersom slutbetyget grundar sig på alla kunskaper som eleven har visat i ämnet.

Information angående inskickande av kopierade elevlösningar

För fortsatt utveckling av ämnesprovet i samhällskunskap är vi helt beroende av att få underlag som hjälper oss i vår fortsatta analys av provet. Vi är mycket tacksamma för din medverkan i detta arbete!

Gruppen för nationellt ämnesprov i samhällskunskap åk 9

Information angående de kopierade elevlösningarna för elever födda den 15:e varje månad. Skickas in senast 30 juni 2018.

Gör så här:

1. Kopiera hela Delprov A och Delprov B inklusive framsida samt ifyllt "Formulär för sammanställning av elevresultat", aidentifierat. Kontrollera att det totala antalet belägg, provbetyg samt antal uppnådda belägg på de enskilda uppgifterna framgår tydligt.
2. Kontrollera att hela provet är kopierat, inklusive obesvarade uppgifter och eventuella lösa blad som eleven skrivit på. Kontrollera även att kopierna är läsliga.
3. På framsidan av Delprov A ska elevens kön och provbetyg noteras. Om eleven följer kursplanen i svenska som andraspråk ska detta också anges, skriv "SvA". Eftersom inskickat material måste vara aidentifierat se till att "Formulär för sammanställning av elevresultat" är häftat på det Delprov A som formuläret gäller.

Observera:

Det är mycket väsentligt att all information i båda två häftena kopieras. Vi använder dessa underlag på flera olika sätt, där det är mycket viktigt att elevens samtliga svar finns med. Alla uppgifter i elevhäftet, även om eleven inte skrivit inklusive alla eventuella lösblad, eller baksidor som eleven skrivit på, skickas med.

Elevuppgifter

Elevens erhållna resultat på varje uppgift syns i "Formulär för sammanställning av elevresultat", och det är viktigt att dessa resultat är fullständigt ifyllda, en för varje elev. Kopieringsunderlaget finns i häftet Bedömningsanvisningar. På de aidentifierade formulär som skickas ska det fortfarande framgå:

- Kön
- Provbetyg
- Om eleven följer kursplanen i SvA

Hantera materialet med tanke på att sekretess gäller till 30 juni 2024.

Materialet skickas till följande adress:
Göteborgs universitet/IPS
Nationellt prov samhällskunskap
Box 300
405 30 Göteborg

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK